

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 48 luvun muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslakiin lisättäisiin uusi törkeää luonnonsuojelurikosta koskeva rangaistussäännös. Luonnonsuojelurikos voitaisiin arvioida törkeäksi, jos se on kokonaisuutena arvostellen törkeä ja siinä aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle, siinä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta.

Törkeää ympäristön turmelemista koskevaan rangaistussäännökseen lisättäisiin kaksi ankaroittamisperustetta. Ympäristön turmeleminen voitaisiin arvioida törkeäksi, jos siinä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Muutoksen johdosta kumottaisiin ankaroittamisperuste, joka koskee rikoksen tekemistä viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan ympäristön turmelemista ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskevien tunnusmerkistöjen selventämistä muuttamatta niitä asiallisesti.

Luonnonsuojelulakiin, valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annettuun lakiin, Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ja Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin tehtäisiin uudistuksen edellyttämät muutokset rikoslakia koskeviin viittauksiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Ympäristön turmelemista koskevat rangaistussäännökset.....	4
Luonnonsuojelurikokset.....	5
2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys.....	6
2.3 Nykytilan arviointi.....	8
Ympäristön turmeleminen.....	8
Törkeä ympäristön turmeleminen.....	9
Luonnonsuojelurikos.....	9
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	10
3.1 Ympäristön turmeleminen.....	10
3.2 Törkeä ympäristön turmeleminen.....	11
3.3 Törkeä luonnonsuojelurikos.....	11
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	14
4.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	14
4.2 Ympäristövaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset.....	15
4.3 Taloudelliset vaikutukset.....	15
5 ASIAN VALMISTELU.....	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	18
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	18
1.1 Rikoslaki.....	18
48 luku Ympäristörikoksista	18
1.2 Luonnonsuojelulaki.....	26
1.3 Laki valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta.....	27
1.4 Laki Suomen talousvyöhykkeestä.....	27
1.5 Laki Metsähallituksen erävalvonnasta.....	27
2 VOIMAANTULO.....	27
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	27
LAKIEHDOTUKSET.....	29
Laki rikoslain 48 luvun muuttamisesta.....	29
Laki luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta.....	32
Laki valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	33
Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	34
Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	35
LIITE.....	36
RINNAKKAISTEKSTIT.....	36
Laki rikoslain 48 luvun muuttamisesta.....	36
Laki luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta.....	41
Laki valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	42
Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	43
Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	44

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Ympäristöperusoikeutta koskevan perustuslain 20 §:n 1 momentin säännöksen mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Säännös korostaa luonnon monimuotoisuuden painoarvoa oikeusjärjestelmässämme.

Suomi on myös kansainvälisin sopimuksin ja EU:n jäsenvaltiona sitoutunut useiden lajien ja niiden elinympäristöjen suojeluun. Suojeluun velvoittavat erityisesti neuvoston direktiivi 92/43/EY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (luontodirektiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta (lintudirektiivi), Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta (ympäristövastuudirektiivi) sekä neuvoston asetus N:o 338/97 luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä (CITES-asetus). Kansainvälisesti luonnon monimuotoisuuden suojelua koskee muun muassa biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (Rio de Janeiron yleissopimus, SopS 78/1994).

Euroopan komissio on 13.6.2007 antanut suosituksen (2007/425/EY) luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 täytäntöönpanon valvontatoimista. Suosituksen mukaan jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että asetuksen rikkomisista määrättävät rangaistukset estävät luonnonvaraisilla lajeilla käytävään kauppaan liittyviä rikoksia, että rangaistuksia sovelletaan yhdenmukaisesti ja että rangaistuksissa otetaan huomioon muun muassa yksilöiden markkina-arvo, rikokse[n] kohteena olevien lajien suojeluarvo ja rikokseen liittyvät kustannukset (kohta II c).

Euroopan komission mukaan luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kaupasta on tullut yksi kannattavimmista rikollisista toiminnoista maailmanlaajuisesti ja se on eräs vakavan järjestäytyneen rikollisuuden muodoista (Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille, EU:n lähestymistapa luonnonvaraisten eläinten ja kasvien laittoman kaupan torjuntaan, COM(2014) 64 final). Suomi on muiden maiden ohella sitoutunut ehkäisemään näitä rikoksia.

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat marraskuussa 2008 direktiivin ympäristön suojelusta rikosoikeudellisin keinoin (2008/99/EY, ympäristörikosdirektiivi). Direktiivin tavoitteena on taata ympäristönsuojelun korkea taso säätämällä vähimmäisvaatimukset vakavien ympäristöä vahingoittavien tekojen rangaistavuudesta. Direktiivi sisältää teonkuvaukset ja säännökset oikeushenkilön rangaistusvastuusta, mutta ei velvoitteita rangaistustajista tai -tasoista. Direktiivi on Suomessa pantu täytäntöön rikoslain muutoksella 1073/2010 (ks. HE 157/2010 vp).

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman (29.5.2015) mukaan luonnonsuojelun taso turvataan (s. 23). Oikeusasioissa tavoitteena on muun muassa, että rangaistukset vastaavat yleistä oikeustajua. Ohjelman mukaan hallituskaudella varmistetaan, että rikoksista annettavat rangaistukset ovat oikeudenmukaisessa suhteessa teon moitittavuuteen (s. 34—35). Kansallinen ympäristörikosten seurantaryhmä (20.9.2013), ympäristörikosten avainsyyttäjät (4.10.2013) ja Suomen luonnonsuojeluliitto (5.12.2012) ovat ehdottaneet, että luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännöksiä tarkistettaisiin.

Ympäristö- ja luonnonsuojelurikoksista säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvussa. Luonnonsuojelurikoksesta ei ole nykyään säädetty törkeää tekemuotoa. Ympäristön turmelemista tai luonnonsuojelurikosta koskevissa säännöksissä ei myöskään oteta erikseen huomioon huomatt-

tavan taloudellisen hyödyn tavoittelua tai erityistä suunnitelmallisuutta. Yksittäiset poikkeuksellisen törkeät luonnonsuojelurikokset voivat kuitenkin käytännössä kohdistua useisiin eläin- tai kasvilajeihin, osoittaa huomattavaa suunnitelmallisuutta tai olla luonteeltaan kansainvälisiä. Rikosten motiivina voi olla huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu, ja rikoksiin liittyvät korvausarvot voivat yksittäistapauksissa olla huomattavan suuria.

Ympäristö- ja luonnonsuojelurikoksia koskevat rangaistussäännökset täyttävät Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet sekä Suomen velvoitteet Euroopan unionin jäsenvaltiona. Luonnonsuojelu- ja ympäristörikoksia koskevia rangaistussäännöksiä tulisi kuitenkin edellä kuvatun johdosta arvioida uudelleen siten, että rikosten luonne talousrikoksina ilmenisi myös itse rangaistussäännöksistä ja niistä säädettävät seuraamukset vastaisivat paremmin rikosten moitittavuutta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ympäristön turmelemista koskevat rangaistussäännökset

Ympäristön turmelemista koskevista rikoksista säädetään rikoslain 48 luvussa. Lisäksi erityislait kuten ympäristönsuojelulaki ja jätelaki sisältävät ympäristöä koskevia rangaistussäännöksiä, joista voidaan tuomita sakkorangaistukseen.

Rikoksen perustunnusmerkistöstä, ympäristön turmelemisesta, säädetään rikoslain 48 luvun 1 §:ssä. Säännöksen 1 momentin 1 kohta sisältää yleisen ympäristön pilaamista koskevan rangaistussäännöksen. Ympäristön turmelemisesta tuomitaan muun muassa se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti (1 k) siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista. Säännöksen 2 ja 3 kohdassa sekä 3 momentissa säädetään rangaistavaksi eräiden ympäristönsuojelua koskevien erityislakien sekä Euroopan unionin säädösten rikkominen. Ympäristön turmelemisesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Törkeästä ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain 48 luvun 2 §:ssä. Vastaaja voidaan tuomita törkeästä tekemuodosta, jos ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri (1 k) tai rikos tehdään rikoslain 48 luvun 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta. Rangaistusasteikko on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta vankeutta.

Rikoslain 48 luvun 3 §:ssä säädetään rikoksen lievästä tekemuodosta, ympäristörikkomuksesta. Jos ympäristön turmeleminen, huomioon ottaen ympäristölle tai terveydelle aiheutetun vaaran tai vahingon vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostelun vähäinen, on rikoksentehtäjä tuomittava ympäristörikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ympäristön turmeleminen, törkeä ympäristön turmeleminen ja ympäristörikkomus ovat rangaistavia ainoastaan tahallisena tai törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä. Luvun 4 §:ssä säädetään rangaistavaksi rikoksen tuottamuksellinen tekemuoto, tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen. Säännöksen soveltaminen edellyttää, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri. Tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vuosina 2005—2013 esitutkintaviranomaisten tietoon on tullut vuosittain keskimäärin 150 ympäristön turmelemista, viisi törkeää ympäristön turmelemista, 213 ympäristörikkomusta ja viisi tuottamuksellista ympäristön turmelemista. Tietoon tulleiden rikosten määrä kasvoi 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa, mutta on sittemmin pysynyt vakaana.

Rikosten tekotavoista ei ole käytettävissä systemaattista tutkimustietoa. Kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän vuoden 2013 ympäristörikoskatsauksen (12.5.2014) mukaan törkeät ympäristön turmelemiset koskevat tyypillisesti jätteiden varastointia ja hävittämistä sekä muita jätteiden käsittelyyn liittyviä laiminlyöntejä. Tullin tutkimat ympäristörikkokset koskevat pääasiassa SER-jätteiden tai käytettyjen akkujen vientiä. Rajavartiolaitoksen tietoon tulee alusten laittomia öljypäästöjä, mutta päästöjen tehostunut valvonta on viime vuosina vähentänyt niiden määrää.

Käräjäoikeuksissa on vuosina 2005—2013 luettu vuosittain syyksi keskimäärin 40 ympäristön turmelemista, yksi törkeä ympäristön turmeleminen ja kolme tuottamuksellista ympäristön turmelemista. Ympäristörikkomuksia luetaan syyksi keskimäärin 40 tapausa, joista noin 30 käsitellään rangaistusmääräysmenettelyssä.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan pääsääntöisesti sakkorangaistukseen (80 %), päiväsakkojen lukumäärä on keskimäärin 50. Joka kuudes vastaaja tuomitaan ehdolliseen vankeuteen (keskipituus 3,5 kk). Törkeästä ympäristön turmelemisesta tuomitaan keskimäärin kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Ympäristörikkomuksesta tuomitaan sakkorangaistukseen, rangaistusmääräysmenettelyssä keskimäärin 13 päiväsakkoon ja tuomioistuimessa käsiteltävissä tapauksissa keskimäärin 26 päiväsakkoon. Myös tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta tuomitaan tyypillisesti sakkoja.

Keskimäärin 23 prosenttia esitutkintaviranomaisten tietoon tulleista ympäristörikosepäilyistä johtaa rikoksen lukemiseen syyksi käräjäoikeuden tuomiossa tai rangaistusmääräysmenettelyssä (laskettu Tilastokeskuksen tiedoista 2005—2013). Osuus vaihtelee rikosnimikkeittäin 20 ja 60 %:n välillä, ja on hiukan matalampi kuin kaikissa rikoksissa keskimäärin. Vuosina 2007—2011 noin 52 prosenttia poliisin tietoon tulleista rikoslakirikoksista johti syyksi lukevaan tuomioon tai rangaistusmääräykseen (Rikollisuustilanne 2013, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266, s. 306). Kuten muissakin rikoslajirikoksissa, eniten rikoksia karsiutuu pois esitutkintavaiheessa. Ympäristörikoskatsauksen vuodelta 2013 mukaan noin kolmannes rikoksista selvitetään. Esimerkiksi jätteitä maastoon jättänyttä henkilöä ei aina pysyttyä saamaan selville.

Luonnonsuojelurikokset

Luonnonsuojelua koskevat rikokset on nykyään porrastettu kahdeksi rangaistussäännökseksi.

Luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 5 §:ssä. Rikoksesta tuomitaan muun muassa se, joka oikeudettomasti hävittää tai turmelee luonnonsuojelulaisa tai sen nojalla suojeltavaksi tai rauhoitetuksi säädetyn tai määrätyn taikka toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen, eläimen, kasvin tai muun luontoon kuuluvan kohteen (1 mom. 1 k). Rangaistavaa on myös muun muassa tällaisen kohteen tuonti, vienti, myynti tai osto (1 mom. 2 k). Luonnonsuojelurikoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Luonnonsuojelurikoksena ei pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen (RL 48:5.4). Rikoksen lievistä tekemuodosta (luonnonsuojelurikkomus), joka on myös

osin itsenäinen tekotyyppi, säädetään luonnonsuojelulain 58 §:ssä. Luonnonsuojelurikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistus.

Esitutkintaviranomaisten tietoon on 2000-luvulla tullut vuosittain keskimäärin noin 40 luonnonsuojelurikkomusta ja 30 luonnonsuojelurikkomusta. Rikosten määrä ei ole viime vuosina kasvanut.

Rikosten tekotavoista ei ole käytettävissä systemaattista tutkimustietoa. Kotimaiset rikokset ovat koskeneet esimerkiksi metsän hakkuuta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikoilla, ruoppaamista luonnonsuojelualueilla vastoin rauhoitusmääräyksiä, rauhoitettujen kasvien keräämistä sekä rauhoitettujen eläinten surmaamista (esimerkiksi laulujoutsen, maakotka, tuulihaukka, merimetso, valkoposkianhi, naurulokki, selkälokki) tai pesien hävittämistä. Tulli on vuosina 2009—2013 tutkinut tietoon tulleista luonnonsuojelurikkoksista vuosittain keskimäärin viisi, luonnonsuojelurikkomuksista kahdeksan. Tullin tietoon tulleissa tapauksissa on tyypillisesti kyse postilähetyksinä tai matkustajatuomisina maahantuoduista luvanvaraisista eläin- tai kasvipööräisistä tavaroista. Maahan on tuotu esimerkiksi krokotiilin- tai elefantinnahkaisia nahkatuotteita, rauhoitettuja koristekasveja sekä rauhoitettujen eläinlajien kuolleita yksilöitä ja niiden osia. (Ympäristörikoskatsaus vuodelta 2013, Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 12.5.2014.)

Käräjäoikeuksissa ja rangaistusmääräysmenettelyssä on vuosina 2005—2013 luettu syyksi vuosittain keskimäärin 6 luonnonsuojelurikkomusta ja 14 luonnonsuojelurikkomusta. Kummastakin rikoksesta tuomitaan tyypillisesti sakkorangaistus, luonnonsuojelurikkoksesta keskimäärin 35 päiväsakkoa ja luonnonsuojelurikkomuksesta 12 päiväsakkoa. Luonnonsuojelurikkoksesta päärikoksena on tuomittu myös ehdollista vankeutta (4 % tapauksista), keskipituudeltaan 6,5 kuukautta.

Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleista luonnonsuojelurikkoksista noin 15 prosenttia ja luonnonsuojelurikkomuksista noin 51 prosenttia (2005—2013) johtaa syyksi lukevaan tuomioon tai rangaistusmääräykseen.

2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja kansainvälinen kehitys

Ympäristö- ja luonnonsuojelua koskevat rikosoikeudelliset säännökset ovat läheisessä yhteydessä erilaisiin hallinnollisiin normeihin, ja sääntelyratkaisut vaihtelevat maittain. Euroopan komissio on 7 päivänä helmikuuta 2014 antamassaan tiedonannossa (COM(2014) 64 final) arvioinut, että luonnonvaraisten eläinten ja kasvien laittomasta kaupasta määrättävien rikosoikeudellisten seuraamusten taso vaihtelee suuresti jäsenvaltioittain. Joissakin jäsenvaltioissa seuraamusten enimmäistaso on alle yksi vuosi vankeutta.

Myös ympäristörikoksia koskevat käytännöt ja rikosten ilmitulo vaihtelevat. Esimerkiksi Ruotsissa esitutkintaviranomaiset kirjaavat vuosittain useita tuhansia epäiltyjä ympäristökaaren mukaisia ympäristörikoksia, kun Suomessa ympäristörikoksia tulee viranomaisten tietoon vuosittain noin 500. Suomen ja Ruotsin eroja on tältä osin selvitetty tarkemmin Poliisiammatikorkeakoulun tutkimuksessa (Sahramäki, Iina & Kankaanranta, Terhi, 2014. Vihreämpää rajan toisella puolella? Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa).

Seuraavassa esitellään lähemmin Ruotsin, Tanskan, Norjan ja Saksan ympäristö- ja luonnonsuojelurikkoksia koskevia säännöksiä.

Ruotsi. Ympäristö- ja luonnonsuojelurikoksista säädetään Ruotsin ympäristökaaren (*Miljöbalk*) 29 luvussa.

Ympäristörikoksesta (*miljöbrott*, 29:1 1 st.) voidaan tuomita sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta, törkeästä ympäristörikoksesta (*grovt miljöbrott*, 2 st.) vähintään 6 kuukautta ja enintään 6 vuotta vankeutta. Törkeyttä arvioitaessa on otettava huomioon aiheutuiko teosta tai olisiko siitä voinut aiheutua laajoja, pysyviä vahinkoja, onko teko muutoin ollut erityisen vaarallinen tai sisältänyt tietoista vakavien riskien ottamista ja jos tekijältä on edellytetty erityistä tarkkaavaisuutta tai taitoa, onko hän syyllistynyt vakavaan laiminlyöntiin.

Säännös kattaa vain osan Suomen rikoslain ympäristön turmelemista koskevan säännöksen alasta. Ympäristökaareissa on lisäksi säädetty erikseen rangaistavaksi ympäristölle vaarallinen kemikaalien käsittely (*miljöfarlig kemikaliehantering*, 29:3, sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta), luvaton kemikaalien käsittely (*olovlig kemikaliehantering*, 29:3 a, sakkorangaistus), kemikaalirekisteröintirikos ja törkeä kemikaalirekisteröintirikos (*(grovt) kemikalieregistreringsbrott*, 29:3 b, sakko tai enintään 2 v vankeutta, törkeässä tekemuodossa 6 kk—6 v), luvaton ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittaminen (*otillåten miljöverksamhet*, 29:4, sakko tai enintään 2 v vankeutta), luvaton jätteiden kuljettaminen (*otillåten avfallstransport*, 29:4 a, sakko tai enintään 2 v vankeutta), ympäristövalvonnan vaikeuttaminen (*försvårande av miljökontroll*, 29:5, sakko tai enintään 2 v vankeutta), ympäristöä koskevan tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti (*bristfällig miljöinformation*, 29:6, sakko tai enintään 2 v vankeutta) sekä roskaaminen ja roskaamisrikkomus (*nedskräpning*, sakko tai enintään 1 v vankeutta; *nedskräpningsförseelse*, rikesakko, 29:7). Lisäksi lakiin sisältyy kaksi blankorangaistussäännöstä (29:8, sakko tai enintään 2 vankeutta; 29:9, sakko), joissa viitataan lukuihin ympäristökaaren kohtiin.

Myös luonnonsuojelua koskevista rikoksista säädetään ympäristökaaren 29 luvussa. Luvun 2 §:ssä säädetään rangaistavaksi rikos luonnonsuojelualueita kohtaan (*brott mot områdesskydd*, sakko tai enintään 2 v vankeutta), 2 a §:ssä aluesuojelurikkomus (*förseelse mot områdesskydd*, sakko) ja 2 b §:ssä lajisuojelurikos (*artskyddsbrott*, sakko tai enintään 2 v vankeutta).

Törkeästä lajisuojelurikoksesta (*grovt artskyddsbrott*, MB 29:2 b 2 st.) tuomitaan vankeutta vähintään 6 kuukautta ja enintään 4 vuotta. Törkeyttä arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon onko teko kohdistunut erityisen uhanalaiseen, harvinaiseen, tai muutoin suojelunarvoiseen lajiin ja onko teko osa rikollista toimintaa, jota on harjoitettu systemaattisesti ja pitkäkestoisesti, suuressa laajuudessa tai taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Tanska. Ympäristönsuojelua koskevat rangaistussäännökset sisältyvät Tanskan ympäristönsuojelulain (*lov om miljøbeskyttelse*) 110 §:ään. Säännöksen 1 momentti sisältää sakkouhkaisen blankorangaistussäännöksen, 2 momentissa säädetään rikoksen törkeästä tekemuodosta. Törkeästä tekemuodosta voidaan tuomita enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikos katsotaan törkeäksi, jos rikoksessa on aiheutettu vahinkoa ympäristölle tai sellaisen vahingon vaaraa taikka rikoksessa on tavoiteltu taloudellista hyötyä.

Luonnonsuojelua koskevista rangaistuksista säädetään Tanskan luonnonsuojelulain (*lov om naturbeskyttelse, naturbeskyttelsesloven*; 933/24.9.2009) 89 §:ssä. Perustunnusmerkistön mukaisesta rikoksesta tuomitaan sakkorangaistus. Säännöksen 2 momentissa säädetään törkeästä tekemuodosta, josta voidaan tuomita enintään yksi vuosi vankeutta. Kvalifiointiperusteita ovat vahingon tai sen vaaran aiheuttaminen lain suojelemille intresseille sekä taloudellisen hyödyn tavoittelemisen. Säännökset sisältävät lisäksi yleisen toissijaisuuslausekkeen.

Norja. Ympäristön pilaamista koskevat rangaistussäännökset sisältyvät pilaantumisen ehkäisemistä ja jätteitä koskeva lakiin (*Lov om vern mot forurensninger og om avfall, forurensningsloven, LOV-1981-03-13-6*). Ympäristön saastuttamisesta (*forurensning*) voidaan lain 78 §:n mukaan tuomita sakkoa tai enintään kolme kuukautta vankeutta. Säännöksellä on kaksi törkeää tekoa koskevaa sivuasteikkoa. Saastuttamisesta voidaan tuomita enintään kaksi vuotta vankeutta, jos teko on aiheuttanut suuren vahingon tai haitan vaaraa taikka siihen liittyy muita raskauttavia asianhaaroja. Mikäli teko on aiheuttanut vaaraa ihmisten hengelle tai terveydelle, voidaan tuomita enintään viisi vuotta vankeutta. Lisäksi laissa säädetään erikseen luvattomasta jätteiden käsittelystä (79 §, sakko tai enintään 3 kk vankeutta).

Luonnonsuojelurikoksista säädetään luonnon monimuotoisuutta koskevassa laissa (*Lov om forvaltning av naturens mangfold, naturmangfoldloven, 2009-06-19 nr 100*). Perustunnusmerkistön mukaisesta luonnonsuojelurikoksesta (75 §) säädetään rangaistukseksi sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Törkeän tekemuodon rangaistusasteikko on sakko tai enintään kolme vuotta vankeutta (2 mom.). Törkeyttä arvioitaessa on otettava huomioon, onko teko aiheuttanut huomattavaa (*betydelig*) vahinkoa tai sen vaaraa luonnon monimuotoisuudelle, onko vahinkoa pidettävä peruuttamattomana, syyllisyyden aste sekä se, onko rikoksentehtyjä toteuttanut vahinkoa ehkäiseviä tai rajoittavia toimia.

Saksa. Ympäristörikoksista säädetään Saksan rikoslain 29 luvussa, ja ne on jaettu lukuisiksi erityissäännöksiksi (vesistön pilaaminen, ilman pilaaminen, melun, värinän tai ionisoimattoman säteilyn aiheuttaminen, luvaton jätteiden käsittely, luvattoman laitoksen toiminnan harjoittaminen, radioaktiivisten aineiden ja muiden vaarallisten aineiden ja tavaroiden laitton käsittely, suojellun alueen vaarantaminen, törkeä ympäristörikos). Rangaistusasteikot vaihtelevat sakosta aina kuuteen vuoteen vankeutta. Säännöksiä on selostettu tarkemmin työryhmämietinnössä (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 51/2014).

Luonnonsuojelurikoksen enimmäisrangaistus on Saksassa viisi vuotta vankeutta. Tunnusmerkistö on hyvin monisyinen. Rikoksesta tuomitaan se, joka vastoin luonnonsuojelualueen, toimenpiderajoituksen alaisen tai toimenpidekieltoon määrätyn luonnonalueen tai kansallispuiston suojaksi annettuja säännöksiä tai täytäntöönpanokelpoista kieltopäätöstä erottaa tai käyttää hyväkseen mineraaleja tai muita maa-aineita, tekee kaivauksia tai pengerryksiä, tekee muutoksia vesistöön, kuivattaa soita tai muita kosteikkoja, raivaa metsää taikka tappaa, vangitsee tai metsästää liittotasavallan luonnonsuojelulain mukaan erityisesti suojeltavia eläimiä taikka tuhoaa tai kerää kokonaan tai osittain niiden pesiä, vahingoittaa tai kerää liittotasavallan luonnonsuojelulain mukaan erityisesti suojeltavia kasveja taikka rakentaa rakennuksen siten, että teon merkitys ei ole vähäinen. Enintään viisi vuotta vankeutta voidaan tuomita myös sille, joka vakavasti vahingoittaa Natura 2000-alueella elinympäristöä tai luontotyyppiä vastoin tiettyjä Euroopan unionin säädöksiä. Tuottamuksellisten tekojen asteikko on sakkoa tai enintään kaksi tai kolme vuotta vankeutta.

2.3 Nykytilan arviointi

Ympäristön turmeleminen

Rikoslain 48 luvun 1 §:ssä tarkoitettua ympäristön turmelemista koskeva rangaistussäännös saa aineellisen sisältönsä ympäristönsuojelua koskevasta lainsäädännöstä, muun muassa ympäristönsuojelulaista, jätelaista ja viitatuista EU-asetuksista. Säännös on nykymuodossaan laiteknisesti monipolvinen ja vaikeaselkoinen.

Viittaukset ympäristön suojelua koskevaan aineelliseen lainsäädäntöön ovat myös luonteeltaan hyvin yleisluontoisia. Viittaukset kohdistuvat pääsääntöisesti kokonaiseen säädöksiin, eikä te-

kotapaja ole kytketty yksittäisiin aineellisiin säännöksiin. Säännöstä on tämän vuoksi aiheellista tarkastella laillisuusperiaatteen ns. blankorangaistussäännöksille asettamien edellytysten valossa (ks. PeVM 25/1994 vp).

Lisäksi ympäristön turmeleminen on luonteeltaan abstrakti vaarantamisrikos. Tunnusmerkistö täyttyy, jos "teko on omiaan aiheuttamaan" ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle. Nykyinen nimike, ympäristön turmeleminen, ei täysin vastaa säännöksen sisältöä. Rikoksen täytyminen ei edellytä ympäristön konkreettista turmeltumista, vaan jo turmeltumisen vaara riittää. Toisaalta säännös kuvaa hyvin tilannetta täytetyn rikoksen tapauksissa, kun vahinkoa aiheutetaan eli ympäristö turmeltuu.

Törkeä ympäristön turmeleminen

Ympäristön turmelemista koskevilla rangaistussäännöksellä suojeltava oikeushyvä on ennen kaikkea ympäristö. Säännöksillä suojellaan muun muassa vettä, ilmaa ja maaperää pilaantumiselta ja haitallisilta muutoksilta.

Toisaalta rikoksentehtäjän näkökulmasta rikos on usein luonteeltaan talousrikos. Ympäristönsuojelua koskeva aineellinen lainsäädäntö sisältää erilaisia velvoitteita, joiden täyttäminen aiheuttaa toimijoille kustannuksia. Aineellista lainsäädäntöä laiminlyödään, jotta välttyttäisiin näiltä ympäristönsuojeluun liittyviltä kustannuksilta, ja rikoksesta aiheutuu tekijöille usein taloudellista hyötyä.

Liiketoiminnassa tehtävien ympäristörikosten kautta voi olla mahdollista saavuttaa erittäin suurta taloudellista hyötyä. Tekijän motiivina on tällöin kilpailuedun saavuttaminen, ja rikos johtaa tällöin kilpailun vääristymiseen. On jopa mahdollista, että koko yhtiön liiketoiminta ja sen kannattavuus perustuu ympäristösäännösten rikkomiseen, esimerkiksi jätteiden hävittämiseen määräysten vastaisesti.

Nykyiset kvalifiointiperusteet (suuri vahinko ja rikoksen tekeminen viranomaisen määräyksensä tai kiellosta huolimatta) ilmentävät lähinnä vahingon mittaluokkaa ja tekoon liittyvää erityistä tahallisuutta, eivät niinkään velvoitteiden laiminlyönnin tai rikkomisen laajuutta. Vaikka ympäristön turmelemisessa voidaan jo sen perusmuodossa tavoitella taloudellista hyötyä, ei rikoksen kvalifiointiperusteissa oteta nykyään huomioon huomattavan hyödyn tavoittelua. Törkeässä tekemuodossa tulisi selvemmin korostaa erityisen suuren taloudellisen hyödyn tavoittelemisen moitittavuutta.

Ympäristön turmelemisen taloudellinen luonne ilmenee myös oikeuskäytännöstä. Tapauksissa tuomitaan usein menetettäväksi rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä. Summat vaihtelevat muutamista tuhansista euroista jopa satoihin tuhansiin euroihin. Hyötyä voi syntyä esimerkiksi vältetyistä korjausinvestoinneista, säästetyistä käsittely- ja kuljetuskustannuksista, tarkkailuvelvoitteiden laiminlyönnistä tai laittomasta menettelystä seuraavasta omaisuuden arvonnousta.

Luonnonsuojelurikos

Luonnonsuojelurikoksesta ei ole säädetty törkeää tekemuotoa. Koska luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan yleensä sakkorangaistus tai lyhyt ehdollinen vankeusrangaistus, luonnonsuojelurikoksen nykyinen rangaistusasteikko (sakkoa tai enintään 2 v vankeutta) mahdollistaa normaalirangaistusta ankaramman rangaistuksen tuomitsemisen, jos toiminta on ollut esimerkiksi poikkeuksellisen laajamittaista tai tekijän syyllisyys normaalia suurempaa.

Toisaalta esimerkiksi huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua tai erityistä suunnitelmallisuutta ei oteta nykyisessä luonnonsuojelurikosta koskevassa säännöksessä erikseen huomioon. Yksittäiset poikkeuksellisen törkeät rikokset voivat käytännössä kohdistua useisiin lajeihin, osoittaa huomattavaa suunnitelmallisuutta tai olla luonteeltaan kansainvälisiä. Rikosten motiivina voi olla huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu, ja rikoksiin liittyvät korvausarvot voivat yksittäistapauksissa olla huomattavan suuria.

Luonnonsuojelurikoksia tulee ilmi ja käsitellään käräjäoikeuksissa vuosittain hyvin vähän. Vakavia kansainvälisiä tapauksia on tullut ilmi erittäin vähän. Rikoslainsäädännössä on kuitenkin tarpeen varautua rikollisuustilanteen kehitykseen ja ennakoida sellaisia, kehityskulkuja, jotka ovat kansainvälisen kehityksen perusteella nähtävissä.

Myös luonnonsuojelurikoksen perustunnusmerkistön enimmäisrangaistus, kaksi vuotta vankeutta, on matalampi kuin törkeissä talousrikoksissa, joista voidaan tuomita tyypillisesti enintään neljä vuotta vankeutta.

Uhanalaisten eläinten rikosoikeudellinen suoja määräytyy lisäksi nykyään osin sattumanvaraisesti. Eräät suojelun kohteena olevat eläimet, esimerkiksi susi ja ahma, ovat metsästyslain (615/1993) 5 §:ssä tarkoitettuja riistaeläimiä. Niiden tappamiseen voidaan soveltaa rikoslain 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettua törkeää metsästysrikosta koskevaa rangaistussäännöstä, jonka enimmäisrangaistus on neljä vuotta vankeutta. Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettujen uhanalaisten eläinten tappamiseen sovelletaan puolestaan luonnonsuojelurikosta koskevaa rikoslain 48 luvun 5 §:n säännöstä, jonka enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Ympäristön turmeleminen

Ympäristön turmelemista koskevan rikoslain 48 luvun 1 §:n säännöksen osalta esityksen tavoitteena on parantaa säännöksen luettavuutta teknisin muutoksin jakamalla kohtia uusiksi kohdiksi ja alakohdiksi. Tarkoituksena ei ole muuttaa asiallisesti rangaistavuuden alaa.

Valmistelussa on lisäksi arvioitu tarvetta lisätä säännöksen nykyisen 1 momentin 2 ja 3 kohtaan viittaukset aineellisen lainsäädännön yksittäisiin pykäliin, jotka sisältävät ympäristönsuojelua koskevat aineelliset säännökset. Tämä ei kuitenkaan merkittävästi lisää sääntelyn täsmällisyyttä, koska säännöksen 1 kohdan mukaan ympäristön pilaaminen minkä tahansa lain tai lain nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti on joka tapauksessa rangaistavaa.

On myös huomattava, että säännös sisältää yksityiskohtaiset tekotapatunnusmerkit (esimerkiksi "valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta") sekä kaikille tekemuodoille yhteisen abstraktin vaarantamistunnusmerkin ("siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle"). Rangaistavuus ei jää pelkän aineellisen lainsäädännön varaan, vaan edellytyksenä on määritelty tekotapa ja säännöksessä tarkoitettu ympäristön vaarantuminen. Säännöstä voidaan siten pitää suhteellisin avoimista viittaussäännöksistä huolimatta laillisuusperiaatteen kannalta riittävän täsmällisenä.

3.2 Törkeä ympäristön turmeleminen

Ympäristön turmelemisen kvalifiointiperusteita tarkistettaisiin siten, että niissä otettaisiin nykyistä paremmin huomioon ympäristön turmelemisen luonne talousrikoksena. Tarkoituksena on siirtää eräitä nykyisin perustunnusmerkistön mukaan arvioitavia erityisen törkeitä tekoja, jotka jo nykyään ovat rangaistavia, rangaistavaksi törkeän tunnusmerkistön mukaan. Näin sovellettava rangaistusasteikko vastaisi paremmin tekojen moitittavuutta.

Ehdotetun rikoslain 48 luvun 2 §:n mukaan rikos voitaisiin arvioida törkeäksi, jos siinä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Näin rikoksen törkeyden arvioinnissa voitaisiin kiinnittää selvemmin huomiota velvoitteiden laiminlyönnin tai rikkomisen laajuuteen.

3.3 Törkeä luonnonsuojelurikos

Harkittaessa luonnonsuojelurikoksen törkeän tekemuodon tarvetta ja sen perusteita on kiinnitettävä huomiota muun muassa perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä seuraaviin kriminalisointiperiaatteisiin.

Teon säätämiseksi rangaistavaksi on oltava painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 23/1997 vp). Suhteellisuusvaatimus puolestaan edellyttää sen arvioimista, onko törkeän tekemuodon säätäminen välttämätöntä rangaistussäännöksen taustalla olevan oikeushyvän suojaamiseksi. Tältä osin tulee arvioida, onko vastaava tavoite saavutettavissa muulla perusoikeuteen vähemmän puuttuvalla tavalla kuin säätämällä teko rangaistavaksi.

Myös rangaistusasteikot ja rangaistusseuraamuksen ankaruus ovat yhteydessä suhteellisuusvaatimukseen (PeVL 23/1997 vp.). Rangaistusseuraamuksen ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset. Perustuslakivaliokunta on viime vuosina kiinnittänyt lukuisia kertoja huomiota suhteellisuusvaatimuksen toteutumiseen erityisesti lievien rikosten osalta (ks. suhteellisuusvaatimuksesta ja rangaistusasteikoista esim. PeVL 56/2014 vp, 6/2013 vp, 15/2010 vp, 5/2009 vp, 18/2007 vp, 7/2005 vp. ja 23/1997 vp.).

Lakivaliokunta on lisäksi edellyttänyt, että rangaistussäännöksen tulee olla ennaltaehkäisevä eli uuden rangaistussäännöksen on voitava perustellusti olettaa edes jossain määrin vaikuttavan tarkoitettulla tavalla (LaVL 9/2004 vp). Rangaistavaksi säätämisestä saavutettavien etujen tulee myös olla haittoja suuremmat.

Vaikka luonnonsuojelurikosten määrä ei ole viime vuosina kasvanut, yksittäiset luonnonsuojelurikokset voivat kuitenkin olla luonteeltaan vakavia ja erityisen vahingollisia. Nykyinen kahden vuoden enimmäisrangaistus ei tällöin vastaa teon moitittavuutta. Osa lajeista, joita luonnonsuojelulailta suojellaan, on niin uhanalaisia, että niiden yksilöiden tai elinympäristöjen tuhoamisella saattaa olla peruuttamattomia vaikutuksia kyseisen lajin säilymiseen. Tällaiset pysyvät tai hyvin pitkäaikaiset vahingot tulee voida ottaa huomioon rangaistusta määrättäessä.

Erityisen ongelmallisina voidaan pitää tilanteita, joissa luonnonsuojelulain 59 §:ssä tarkoitettu rikoksen kohteiden arvo lajiensa edustajina on yhteensä hyvin suuri. Näissä harvinaisissa tapauksissa teko on suhteellisuusperiaatteen mukaan perusteltua moitittavuudeltaan rinnastaa muihin törkeisiin rikoksiin. Tämän vuoksi on perusteltua säätää rikoksesta törkeä tekemuoto. Tällöin myös luonnonsuojelurikokset olisi porrastettu niiden törkeyden mukaan kolmeksi eri

tekemuodoksi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttujen porrastamista koskevien periaatteiden mukaisesti.

Törkeän tekemuodon säätämisen voidaan arvioida vaikuttavan rikoksia ennalta ehkäisevästi, joskin hyvin rajoitetusti. Rikoslaisissa ei tällä hetkellä oteta nimenomaisesti huomioon sitä, että luonnonsuojelurikos voi olla huomattavaa taloudellista hyötyä tuottavaa toimintaa tai erityisen suunnitelmallista. Törkeän tekemuodon mahdollistamat ankarammat rangaistukset voivat vaikuttaa erityisesti tällaisten laskelmoitujen ja taloudellista hyötyä tavoittelevien rikosten houkuttelevuuteen. Lisäksi rikosten tutkinnan tehostaminen uusilla pakkokeinoilla saattaa lisätä kiinnijäämisriskiä, millä on myös rikoksia ennalta ehkäisevä vaikutus. Törkeimpien luonnonsuojelurikosten määrä on kuitenkin absoluuttisesti niin vähäinen ja rikokset harvinaisia yksittäistapauksia, että muutoksen ei voida olettaa olennaisesti vaikuttavan luonnonsuojelurikollisuuteen kokonaisuutena.

Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan, että rikoslain 48 lukuun lisätään uusi 5 a §, jossa säädettäisiin törkeästä luonnonsuojelurikoksesta. Tavoitteena on ennen kaikkea varmistaa, että teon moitittavuus suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rinnastuu muihin törkeisiin rikoksiin, erityisesti ympäristö-, luonnonvara- ja talousrikoksiin. Tavoitteena on lisäksi tehostaa törkeimpien luonnonsuojelurikosten tutkintaa.

Syyksiluettavuus. Perustunnusmerkistön mukainen luonnonsuojelurikos on rangaistava sekä tahallisenä että törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Säädettäessä rikokselle törkeää tekemuotoa on kuitenkin harkittava, tulisiko törkeän tekemuodon olla rangaistava vain tahallisenä kuten esimerkiksi törkeässä sisäpiirintiedon väärinkäytössä. Törkeästä huolimattomuudesta tehtyihin tekoihin sovellettaisiin tällöin ainoastaan luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistöä. Koska luonnonsuojelurikoksissa on usein kysymys huolellisuus- tai selonottovelvoitteen rikkomisesta, esityksessä ehdotetaan, että törkeä luonnonsuojelurikos olisi rangaistava myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Erityisesti tavoiteltaessa huomattavaa taloudellista hyötyä tai tehtäessä rikos erityisen suunnitelmallisesti olisi kuitenkin asiallisesti lähes aina kyse tahallisuudesta.

Rangaistusasteikko. Luonnonsuojelurikoksen perustunnusmerkistöstä tuomitaan rangaistukseksi sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksuttujen porrastamista koskevien periaatteiden mukaan rikoksissa, joiden perustunnusmerkistön enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, on törkeän tekemuodon asteikko vakiintuneesti vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta.

Rikoslaki sisältää myös törkeitä tekemuotoja koskevia rangaistussäännöksiä, joissa enimmäisrangaistus on tätä lyhyempi. Näiden rikosten perustunnusmerkistöistä säädetty enimmäisrangaistus on kuitenkin lyhyempi kuin kaksi vuotta.

Eräissä tapauksissa perustunnusmerkistön kahden vuoden enimmäisrangaistukseen on liitetty törkeä tekemuoto, jonka enimmäisrangaistus on pidempi kuin neljä vuotta. Tällöin on kuitenkin tyypillisesti kysymys hengen tai terveyden suojelemisesta (törkeä pahoinpitely, törkeä kuolemantuottamus, törkeä laittoman maahantulon järjestäminen, törkeä ympäristön turmeleminen, törkeä huumausainerikos, törkeä huumausainerikoksen edistäminen) taikka lasten suojelemisesta seksuaaliselta hyväksikäytöltä (törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen).

Tämän vuoksi törkeän luonnonsuojelurikoksen rangaistusasteikoksi esitetään vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta, jolloin asteikko vastaa törkeän metsästysrikoksen ja eräiden talousrikosten rangaistuksia (esimerkiksi törkeä veropetos ja törkeä kirjanpitorikos).

HE 55/2015 vp

Törkeään luonnonsuojelurikokseen sovellettaisiin rikoslain 48 luvun 9 §:n mukaisesti oikeushenkilön rangaistusvastuuta, kuten muihinkin rikoslain 48 luvun rangaistussäännöksiin.

Rikosoikeudellisten rangaistusten ohella luonnonsuojelu- ja ympäristörikoksista voi aiheutua hallinnollisia seuraamuksia tai muita toimenpiteitä. Näissä tilanteissa sovellettavaksi voi tulla rikoslain 6 luvun 7 §:n 1 kohdan säännös, jonka mukaan rangaistusta lieventävänä seikkana on otettava huomioon tekijälle rikoksesta johtunut tai hänelle tuomiosta aiheutuva muu seuraus.

Pakkokeinot ja salaiset tiedonhankintakeinot. Eduskunnan lakivaliokunnan mukaan (esim. LaVM 21/1994 vp, LaVM 3/1998 vp, LaVM 1/1999 vp, LaVM 38/2014 vp) rangaistusasetukset on määrättävä tekojen haitallisuuden ja paheksuttavuuden eli niiden rangaistusarvon mukaan eikä rikosoikeudellisten pakkokeinojen edellytysten perusteella. Pakkokeinojen käytömahdollisuudet on harkittava erikseen.

Rikosten esitutkinnassa käytettävistä pakkokeinoista säädetään pakkokeinolaissa (806/2011). Luonnonsuojelurikosten tutkinnassa on kahden vuoden enimmäisrangaistuksen perusteella mahdollista käyttää nykyään muun muassa henkilöntarkastusta (8:31.1 1 k), kotietsintää (8:2.1 1 k), henkilönkatsastusta (8:32.1), matkustuskieltoa (5:1), teknistä katselua (10:19.4), esineen teknistä seuranta (10:21.2), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista (10:25.1), suunnitelmallista tarkkailua (10:12.3), peitetoimintaa tietoverkoissa (10:27.3) ja valeostoa (10:34.2). Tullin käytettävissä olevista pakkokeinoista säädetään laissa rikostorjunnasta Tullissa (EV 339/2014 vp).

Poliisilain (872/2011) nojalla voidaan lisäksi käyttää eräitä salaisia tiedonhankintakeinoja rikoksen estämiseksi. Käytettävissä ovat muun muassa tekninen katselu (5:19.4), esineen tekninen seuranta (5:21.2), teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen (5:25.1), televalvonta teleosoitteen tai -päätelaitteen haltijan suostumuksella (5:9 1 k), suunnitelmallinen tarkkailu (5:13.3), peitetoiminta tietoverkossa (5:28.3) ja valeosto (5:35.2).

Törkeän tekemuodon säätämisen johdosta törkeimpien luonnonsuojelurikosten tutkinnassa tulisivat poliisin toiminnassa mahdolliseksi muun muassa televalvonta (pakkokeinolaki 10:6.2 1 k), sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi (10:8), tukiasematietojen hankkiminen (10:10.2), peitelty tiedonhankinta (10:14.2 1 k), tekninen kuuntelu (10:16.3 1 k), tekninen katselu kotirauhan piirissä (10:19.4), epäillyn tekninen seuranta (10:21.3), tekninen laitetarkkailu (10:23.3), DNA-tunnisteen määrittäminen ulkopuoliselta henkilöltä (8:32.2) ja valvottu läpilasku (10:41.2). Lisäksi telekuuntelussa saatua ylimääräistä tietoa voitaisiin hyödyntää törkeän luonnonsuojelurikoksen selvittämisessä (10:56.2).

Luonnonsuojelurikosten selvittäminen ja tekijöiden yhteydenpidon todentaminen on rikostutkinnallisesti vaikeaa. Toimijat saattavat muodostaa verkoston eri maissa, ja tutkinta vaatii erityisosaamista ja yhteistoimintaa eri maiden viranomaisten kanssa. Kun otetaan huomioon rikoksen vakavuus, tutkintakeinojen laajentamista voidaan pitää perusteltuna. Televalvonta mahdollistaisi muun muassa kansainvälisten ja kansallisten tekijäkumppanien selvittämisen. Lisäksi voitaisiin paremmin selvittää epäiltyjen liikkumista Suomessa tiettyinä ajankohtina. Pakkokeinojen laajentaminen parantaisi myös mahdollisuuksia toteuttaa kansainvälisiä yhteisoperaatioita rikosten selvittämiseksi.

Myös poliisilain nojalla käytettävissä olevat salaiset tiedonhankintakeinot laajenisivat. Rikoksen estämiseksi tulisivat mahdollisiksi tukiasematietojen hankkiminen (5:11.2), peitelty tiedonhankinta (5:15.2), televalvonta (5:8.2), tekninen kuuntelu (5:17.4), tekninen katselu kotirauhan piirissä (5:19.4), henkilön tekninen seuranta (5:21.3), tekninen laitetarkkailu (5:23.3) ja valvottu läpilasku (5:43.2).

Valmistelussa on lisäksi arvioitu tarvetta säätää pakkokeinolaissa törkeää luonnonsuojelurikosta koskevasta telekuuntelusta.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen muun muassa yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään (ks. PeVL 36/2002 vp) katsonut, että esimerkiksi törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä vahingonteko ovat epäilemättä säännöksessä tarkoitettuja rikoksia. Valiokunnan mukaan sama ei kuitenkaan päde ilman muuta talousrikoksiin. Ne voivat vain tietyin edellytyksin olla perustuslain mielessä turvallisuutta vaarantavia rikoksia. Telekuuntelu voi tältä osin koskea vain törkeiden rikosten törkeimpiä tekemuotoja. Talousrikosten osalta lupa telekuunteluun voidaan pakkokeinolain mukaan antaa vain eräissä törkeimmissä liike- tai ammattitoimintaan liittyvissä talousrikoksissa (pakkokeinolaki 10:3.3). Luvan antamisen edellytyksenä on tällöin lisäksi, että rikoksella on tavoiteltu erityisen suurta hyötyä ja rikos on tehty erityisen suunnitelmallisesti (4 mom.).

Toistaiseksi ei ole tullut ilmi sellaisia piirteitä sisältäviä luonnonsuojelurikoksia, joissa telekuuntelu voisi tulla kysymykseen, eikä rikollisuustilanteen kehitys osoita tällaista tarvetta myöskään lähitulevaisuudessa. Tämän vuoksi telekuuntelusta säätämiseen ei siten arvioida olevan nykytilanteessa syytä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Poliisin tietoon tulee vuosittain noin 40 luonnonsuojelurikosta, joista luetaan edelleen käräjäoikeuksissa syyksi keskimäärin muutamia rikoksia. Yksittäisiä vakavimpia luonnonsuojelurikoksia siirtyisi arvioitavaksi törkeänä luonnonsuojelurikoksena. Tapausten tarkkaa määrää tulevassa oikeuskäytännössä on vaikea arvioida, mutta säännös koskisi lähinnä harvinaisia, poikkeuksellisen törkeitä rikoksia.

Käräjäoikeuksissa luetaan vuosittain syyksi keskimäärin 40 ympäristön turmelemista ja yksi törkeä ympäristön turmeleminen. Ankaroitamisperusteiden muutos siirtäisi yksittäisiä aikaisemmin ympäristön turmelemisena rangaistavia rikoksia arvioitavaksi törkeänä ympäristön turmelemisena.

Muutokset eivät laajentaisi rangaistavuuden alaa, joten tapausten kokonaismäärän ei oleteta muutoksen johdosta merkittävästi muuttuvan. Esityksellä ei näin olisi olennaisia vaikutuksia tuomioistuinten tai syyttäjien työmäärään tai henkilöstöön.

Törkeät luonnonsuojelurikokset olisivat harvinaisia poikkeustapauksia, törkeästä ympäristön turmelemisesta tuomitaan puolestaan pääsääntöisesti ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Jos ympäristön turmelemisen perustunnusmerkistöstä siirtyisi törkeän tunnusmerkistön piiriin esimerkiksi kaksi tapausta vuodessa, olisi esityksen vankilukua lisäävä vaikutus noin yksi vankivuosi. Esityksellä ei näin ollen arvioida olevan olennaista vaikutusta vankilukuun.

Törkeän tekemuodon säätäminen parantaisi törkeimpien luonnonsuojelurikosten tutkintamahdollisuuksia, mikä edistäisi rikosten selvittämistä. Laajentuneet pakkokeinot aiheuttaisivat jonkin verran lisätyötä tuomioistuimille ja esitutkintaviranomaisille. Lisätyön arvioidaan kuitenkin olevan toteuttavissa viranomaisten nykyisten voimavarojen puitteissa.

Törkeä luonnonsuojelurikos täyttäisi jatkossa kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen (Palermon sopimus) 2 artiklan b koh-

dassa tarkoitetun vakavan rikoksen määritelmän. Sopimusta sovelletaan vakavien rikosten torjuntaan ja tutkintaan sekä niitä koskeviin syytetoimiin, kun rikos on luonteeltaan kansainvälinen ja siihen on osallisena järjestäytynyt rikollisryhmä. Sopimuksessa määrätään muun muassa lainvalvontaviranomaisten yhteistyöstä ja keskinäisestä oikeusavusta. Törkeän luonnonsuojelurikoksen tuleminen yleissopimuksen piiriin saattaisi parantaa mahdollisuuksia saada näihin rikoksiin liittyvää kansainvälistä oikeusapua.

4.2 Ympäristövaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Törkeää luonnonsuojelurikosta koskevan rangaistussäännöksen säätäminen korostaisi törkeimpien luonnonsuojelurikosten moitittavuutta. Törkeän luonnonsuojelurikoksen tutkinnassa tulisivat mahdolliseksi muun muassa televalvonta, peitelty tiedonhankinta ja valvottu läpilasuku. Tutkintakeinojen tehostumisen myötä mahdollisesti kasvavan kiinnijäämisriskin voidaan olettaa vaikuttavan rikoksiin jossakin määrin ennalta ehkäisevästi. Kiinnijäämisriskin kasvamisen voidaan arvioida ehkäisevän erityisesti suunnitelmallisten rikosten tekemistä.

4.3 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen, kotitalouksien asemaan tai kansantalouteen.

Esityksellä ei olisi välitöntä vaikutusta myöskään yrityksiin. Siltä osin kuin ehdotettu uusi törkeä luonnonsuojelurikos tai törkeän ympäristön turmelemisen uudet koventamisperusteet mahdollisesti ehkäisevät ennalta yritystoiminnassa tehtäviä ympäristörikoksia, esitys vähentäisi sitä kilpailuhaittaa, joka rikoksista aiheutuu lakia noudattaville yrityksille. Esitys ei lisäisi yritysten hallinnollista taakkaa.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 26 päivänä helmikuuta 2014 työryhmän selvittämään tarvetta tarkistaa luonnonsuojelu- ja ympäristörikoksia koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän mietintö valmistui 26 päivänä syyskuuta 2014.

Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunto 57 eri taholta: sisäministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, ympäristöministeriöltä, korkeimmalta oikeudelta, Helsingin hovioikeudelta, Vantaan kärjäoikeudelta, Varsinais-Suomen kärjäoikeudelta, Valtakunnansyyttäjänvirastolta, Helsingin ja Pohjanmaan syyttäjänvirastoilta, Poliisihallitukselta, Keskusrikospoliisilta, Lounais-Suomen poliisilaitokselta, Tullilta, Rajavartiolaitokselta, Metsähallitukselta, Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta, Suomen ympäristökeskukselta, Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksiköltä, aluehallintovirastoilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Helsingin kaupungin ympäristökeskukselta, Keski-Uudenmaan ympäristökeskukselta, Oulun seudun ympäristötoimelta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ltä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.:ltä, Natur och Miljö r.f.:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä, Luonto-Liitto ry:ltä, WWF Suomelta, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry:ltä, Ympäristönsuojeluviranhaltijat YSV ry:ltä, professori Kimmo Nuotiolta, ympäristöoikeuden dosentti Leila Suvantolalta ja professori Jussi Tapanilta. Lausuntoja saapui 31 kappaletta, ja niistä on julkaistu tiivistelmä (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 22/2015).

Lausuntopalautteessa ehdotukseen suhtauduttiin erittäin myönteisesti. Kaikki kantansa ilmoittaneet lausunnonantajat pitivät uudistusta kannatettavana, tarpeellisena tai perusteltuna. Yksityiskohtaiset huomiot koskivat muun muassa kvalifointiperusteita ja hyödyn arviointia.

Lausuntojen johdosta kvalifiointiperusteiden järjestystä on muutettu siten, että säännöksissä ensimmäisenä kohtana on vahinko tai vaara ympäristölle tai luonnonsuojelulle, sitten taloudellisen hyödyn tavoittelu ja viimeisenä suunnitelmallisuus. Lisäksi on täsmennetty törkeää huolimattomuutta, hyödyn arviointia ja suotuisaa suojelutasoa koskevia perusteluita.

Rikosnimike. Esityksen valmistelussa harkittiin myös, tulisiko ympäristön turmelemista koskeviin rikosnimikkeisiin lisätä vaarantamiselementti (esimerkiksi "ympäristön vaarantaminen") tai tulisiko nimikkeet muuttaa yleisemmiksi (esimerkiksi "ympäristörikos"). Työryhmä ei esittänyt rikosnimikkeitä muutettavaksi. Mietintöön liittyi kuitenkin kolme eriävää mielipidettä, joissa ehdotettiin että myös rikosnimikkeitä tulisi muuttaa.

Tältä osin lausuntopalautteen mielipiteet jakoutuivat. Hieman yli puolet lausunnonantajista kannatti eriävissä mielipiteissä esitettyjä näkemyksiä nimikkeiden muuttamisesta, kolmannes hyväksyi työryhmän esityksen nimikkeiden säilyttämisestä, kolmen mielestä asiaa tulisi edelleen selvittää tai arvioida laajemmin. Lausuntopalautteen johdosta on täydennetty tähän jaksoon sisältyviä perusteluita, mutta nimikkeitä ei kuitenkaan esitetä muutettavaksi.

Rikosnimikkeen tulisi ytimekkäästi kuvata ja yksilöidä kysymyksessä oleva rikos. Rikosnimikkeellä on myös pedagoginen merkitys, ja rikosnimike saattaa suunnata esimerkiksi valvontaviranomaisten toimintaa. Monissa rikoslain vaarantamisrikoksissa rikoksen luonne käy ilmi suoraan rikosnimikkeestä.

Abstrakti vaarantaminen on monimutkainen oikeudellinen käsite, jonka toteaminen paikallisissa valvontaviranomaisissa saattaa olla haastavaa. Myös vaarantamisen näyttäminen toteen saattaa olla hankalampaa kuin vahingon aiheutumisen. Nimikkeen muuttaminen ei kuitenkaan poistaisi tätä ongelmaa. Valvontaviranomaisen ei tarvitse rikosilmoitusta tehdessään ottaa kantaa tarkkaan rikosnimikkeeseen, riittävää on tapahtumien kulun selvittäminen. Mahdollisiin soveltamisongelmiin valvontaviranomaisissa voidaan nimikkeen vaihtamista tehokkaammin vaikuttaa esimerkiksi viranomaisten koulutuksella.

Nimikkeen muuttamisella ei voida arvioida olevan yleistä ympäristörikoksia ehkäisevää vaikutusta. Nimikkeen vaihtaminen ei helpottaisi myöskään ympäristön turmelemiseen liittyvää rikosprosessia. Tuomioistuimen on nimikkeestä riippumatta arvioitava, onko kysymys vaarantamisesta vai vahingon aiheuttamisesta, koska kysymys vaikuttaa muun muassa rangaistuksen määräämiseen ja vahingonkorvauksiin. Näin ollen tuomioistuimissa olisi edelleen käsiteltävä näyttöä vahingon aiheuttamisesta.

Vaarantaminen sisältyy ympäristön turmelemista koskevan säännöksen tunnusmerkistöön, koska jo sen halutaan olevan rangaistavaa. Lisäksi rangaistavaa on vahingon aiheuttaminen. Jos rikoksen nimike viittaisi yksinomaan vaarantamiseen, ei nimike vastaisi tilanteita, joissa rikoksella on aiheutettu vahinkoa. Ympäristön turmeleminen eroaa esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, koska liikenteessä aiheutuneet vahinkoseuraukset arvioidaan muiden rikostunnusmerkistöjen avulla.

Viittausta vaarantamiseen ei rikoslaissa käytetä sellaisissa nimikkeissä, joihin liittyvä tunnusmerkistö sisältää vaarantamisen lisäksi myös vahingon aiheuttamisen nimikkeessä mainitulle oikeushyväälle. Oikeushyvän abstrakti vaarantaminen on sitä vastoin säädetty rangaistavaksi lukuisissa rangaistussäännöksissä, joiden rikosnimike ei suoraan viittaa vaarantamiseen (esimerkiksi sukupuolisiveellisyttä loukkaava markkinointi, viestintärauhan rikkominen, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, vainoaminen, avustuspotos, tuhotyö, liikennetuhotyö, perätön vaarailmoitus, terroristiryhmän toiminnan edistäminen, suojauksen purkujärjestelmärikos).

HE 55/2015 vp

Jos nimikkeitä olisi muutettava, kysymykseen tulisivat lähinnä luonteeltaan yleisemmät nimikkeet ("ympäristörikos", "törkeä ympäristörikos" ja "tuottamuksellinen ympäristörikos"). Tällaista muutosta ei kuitenkaan voida pitää perusteltuna, koska yleisempi nimike ei taas kovin tarkasti kuvaisi rikoksen tunnusmerkistöä. Nykyinen nimike vastaa säädöksen sisältöä ja kertoo, että kysymys on ennen kaikkea ympäristön pilaamisesta.

Nykyinen rikosnimike otettiin käyttöön vuonna 1995 osana rikoslain kokonaisuudistuksen toista vaihetta. Hallituksen esityksen (94/1993 vp) mukaan muista laeista rikoslakiin siirretyille rangaistussäännöksille pyrittiin löytämään mahdollisimman ilmaisevia nimiä, jollaisena pidettiin muun muassa rikosnimikettä ympäristön turmeleminen. Nykyiseen rikosnimikkeeseen on viitattu voimassa olevassa lainsäädännössä ainakin 27 eri säännöksessä. Kyse on siten oikeuskäytännössä ja lainsäädännössä vakiintuneesta rikosnimikkeestä, jonka muuttamiseen tulisi olla painavia perusteita.

Edellä kuvatuista syistä rikosnimikkeisiin ei ehdoteta muutosta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Rikoslaki

48 luku Ympäristörikoksista

1 §. *Ympäristön turmeleminen.* Säännöksen luettavuutta parannettaisiin teknisillä muutoksilla. Tarkoituksena ei ole muuttaa asiallisesti rangaistavuuden alaa. Säännöksen 1 momentin nykyinen 2 kohta jaettaisiin uusiksi kohdiksi 2 ja 3, ja nykyinen 3 kohta uusiksi kohdiksi 4—6. Säännöksen 1 momentin säädösviittaukset siirrettäisiin omiksi alakohdiksi, säännöksen 3 momentissa säädösviittauksista muodostettaisiin kohdat 1—5.

Säännöksen asialliset perustelut sisältyvät muun muassa hallituksen esityksiin 93/1994 vp (alkuperäinen rangaistussäännös), 42/1995 vp (Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntö), 128/1995 vp (otsonikerrosta heikentävät aineet), 101/1998 vp (maankäyttö- ja rakennuslaki), 84/1999 vp (vuoden 2000 ympäristönsuojelulaki), 76/2001 vp (otsonikerrosta heikentävät aineet), 25/2004 vp (vaarallisia kemikaaleja koskeva asetus), 52/2004 vp (muuntogeeniset organismit, muu vastaava ympäristön haitallinen muuttuminen), 184/2005 vp (pysyvät orgaaniset yhdisteet), 3/2007 vp (REACH-asetus), 30/2007 vp (jätteet, fluoratut kasvihuonekaasut), 43/2009 vp (CLP-asetus), 157/2010 vp (otsonikerrosta heikentävät aineet, pesuaineet), 199/2010 vp (jättedirektiivi), 29/2011 vp (metallinen elohopea ja elohopeayhdisteet), 81/2011 vp (kasvinsuojeluaineet), 38/2013 vp (kemikaalilaki, kemikaaliturvallisuuslaki, biosidiasetus, PIC-asetus) ja 214/2013 vp (uusi ympäristönsuojelulaki).

2 §. *Törkeä ympäristön turmeleminen.* Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta kvalifointiperustetta. Nykyinen 1 momentin 2 kohta ehdotetaan poistettavaksi. Pykälän 1 momentin 1 kohdan ruotsinkieliseen versioon tehtäisiin kielellinen korjaus.

Ehdotetun 1 momentin 2 kohdan mukaan törkeästä ympäristön turmelemisesta tuomittaisiin, jos ympäristön turmelemisessa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Perustetta on käytetty useissa taloudelliseen toimintaan liittyvissä törkeää tekemuotoa koskevissa säännöksissä (törkeä veropetos, törkeä työeläkevakuutusmaksupetos, törkeä luvaton käyttö, törkeä eläinsuojelurikos, törkeä metsästysrikos, törkeä laittoman saaliin kätkeminen, törkeä huumausainerikos, törkeä alkoholirikos).

Vaikka ympäristön turmelemista koskevilla rangaistussäännöksillä suojeltava oikeushyvä on ennen kaikkea ympäristö, on rikos rikoksentekijän näkökulmasta usein luonteeltaan talousrikos. Ympäristönsuojelua koskeva aineellinen lainsäädäntö sisältää erilaisia velvoitteita, joiden täyttäminen aiheuttaa toimijoille kustannuksia. Aineellista lainsäädäntöä laiminlyödään, jotta vältyttäisiin näiltä ympäristönsuojeluun liittyviltä kustannuksilta, ja rikoksesta aiheutuu tekijöille näin taloudellista hyötyä. Mitä suurempia kustannuksia teolla pyritään välttämään, sitä moitittavampana tekoa voidaan myös ympäristönsuojelun kannalta pitää.

Huomattavaa taloudellista hyötyä saatetaan tavoitella esimerkiksi silloin, jos rikokseen syyllistytään elinkeinotoiminnassa siten, että yhtiön koko liiketoiminta perustuu ympäristön turmelemiseen esimerkiksi jätteitä hävittämällä taikka yhtiö harjoittaa laajaa luvanvaraista toimintaa kokonaan ilman ympäristölupaa tai luvan ehtoja selvästi rikkoen. Myös kalliiden tarkkailuvoitteiden laajamittainen laiminlyönti saattaa merkitä huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua.

Vaikka elinkeinotoiminnassa tavoitellaan aina taloudellista hyötyä, ei kaikkia elinkeinotoiminnan yhteydessä tehtyjä rikoksia kuitenkaan arvioitaisi törkeiksi. Jotta peruste tulisi sovellettavaksi, tulisi rikoksella tavoitellun taloudellisen hyödyn olla huomattavaa. Melko yleisesti talousrikosten törkeät tekemuodot koskevat tilannetta, joissa tavoitellaan huomattavaa hyötyä. Sitä, mitä pidetään huomattavana hyötynä, ei voida useinkaan kyseisiä säännöksiä koskevien lainvalmisteluasiakirjojen perustella yksiselitteisesti sanoa. Joskus säännösten arvioinnissa arviointi on ankkuroitu esimerkiksi törkeää veropetosta tai varkautta koskevaan oikeuskäytäntöön. Toisaalta esimerkiksi sisäpiirintiedon väärinkäyttöä koskevissa esitöissä on todettu, että suora rinnastaminen esimerkiksi varkausrikokseen johtaisi siihen, että kaikki taloudellisesta toiminnassa tapahtuvat teot katsottaisiin törkeiksi. Arvioinnin tulisi tapahtua ennemmin suhteessa vastaavanlaisesta rikoksesta yleensä odotettavaan hyötyn nähden (HE 254/1998 vp, s. 24). Yksiselitteistä arvoa huomattavan hyödyn määrästä ei siten törkeän ympäristön turmelemisen osalta voida antaa.

Kuten useissa muissakin törkeissä tekemuodoissa, säännöksessä ei edellytettäisi huomattavan taloudellisen hyödyn toteutumista, vaan pelkkä hyödyn tavoittelu olisi riittävää. Taloudellinen hyöty ilmenisi törkeässä ympäristön turmelemisessa ennen kaikkea tavoiteltuna säästönä. Esimerkiksi laiminlyönnit jätteiden käsittelyssä tai jätteiden päästäminen ympäristöön voisivat johtaa alhaisempiin kustannuksiin kuin jätteiden käsittely niitä koskevien säännösten mukaisesti. Kustannusten erotusta pidettäisiin säännöksessä tarkoitettuna taloudellisena hyötynä. Hyötynä voitaisiin ottaa huomioon myös rikoksella tavoitellun kilpailuedun euromääräinen arvo, jos se on suurempi kuin välittömästi tavoiteltu säästö. Esimerkiksi yritystoiminnassa jätteiden käsittelyn laiminlyönnillä saavutettu kustannusetu voidaan siirtää edullisemmiksi hinnoiksi, mikä johtaa markkinaosuuden kasvuun. Tällöin hyödyn määrä on tämän uuden liiketoiminnan arvo.

Törkeä ympäristön turmeleminen on rangaistava paitsi tahallisena, myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Kvalifiointiperusteen muodostavan seikan osalta edellytettäisiin kuitenkin tarkoitustahallisuutta. Säännöksen sanamuodosta ("tavoitellaan") ilmenee, että taloudellisen hyödyn saamisen tulee olla tekijän tarkoituksena. Kysymys on tekijän subjektiivista tarkoituksesta koskevasta vastuuedellytyksestä, joskin tarkoitus joudutaan käytännössä olennaisesti päättämään teon laadusta tai muista olosuhteista. Tahallisuutta ei sitä vastoin edellytetä esimerkiksi teon seurausten osalta. Tältä osin riittävää on törkeä huolimattomuus, jonka edellytykset määräytyvät rikoslain 3 luvun 7 §:n 2 momentin mukaisesti.

Vastaavanlaisia säännöksiä ovat rikoslaissa muun muassa 17 luvun 14 a §:ssä tarkoitettu törkeä eläinsuojelurikos, 48 a luvun 1 a §:ssä tarkoitettu törkeä metsästysrikos ja 51 luvun 1 §:ssä tarkoitettu sisäpiirintiedon väärinkäyttö. Nämä kaikki sisältävät taloudellisen hyödyn tavoittelua ilmaisevan tunnusmerkin ("tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä" tai "hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä"), mutta ovat silti rangaistavia myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä.

Säännöksen 3 kohdan mukaan rikos voitaisiin katsoa törkeäksi ympäristön turmelemiseksi, jos rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Harkitun suunnitelman mukaan tehtyä rikosta on pidettävä syyllisyysarvioinnissa moitittavampana kuin hetken mielijohteesta tehtyä. Perustetta käytetään rikoslaissa usean törkeän tekemuodon yhteydessä (esimerkiksi törkeä veropetos ja törkeä kiskonta).

Rikos voitaisiin arvioida törkeäksi, jos se olisi tehty niin laajamittaisesti ja järjestelmällisesti, että teko osoittaisi erityistä suunnitelmallisuutta. Rikos voitaisiin katsoa tehdyksi erityisen suunnitelmallisesti myös silloin, kun rikoksen toteuttamiseksi on tehty laajoja valmisteluja tai

sen ilmitulon välttämiseen tähtäviä etukäteisjärjestelyjä (HE 66/1988 vp, s. 64 ja 140/II). Suunnitelmallisuus voisi ilmetä myös ainutkertaisen teon yhteydessä.

Tekotavan erityistä suunnitelmallisuutta voisi osoittaa esimerkiksi kiinnijäämisriskin pienentäminen johtamalla viranomaisia harhaan tai ilmoittamalla virheellisiä tietoja tai toiminnan järjestäminen ammatti- tai elinkeinotoiminnassa siten, että lakia rikotaan järjestelmällisesti toiminnan osana.

Erityistä suunnitelmallisuutta voi osoittaa myös usean rikosentekijän yhteistoiminta. Samanasteista järjestäytymistä kuin rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneeltä rikollisryhmältä ei kuitenkaan edellytettäisi. Siten erityinen suunnitelmallisuus ei välttämättä edellyttäisi esimerkiksi ryhmittymistä hierarkkisesti, jäsentynyttä työnjakoa taikka toiminnan toistuvuutta tai jatkuvuutta (HE 183/1999 vp). Pelkkä usean henkilön toimiminen yhteistuumin ei kuitenkaan osoittaisi erityistä suunnitelmallisuutta, jollei toimintaan liity etukäteissuunnitelmaa.

Rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus on rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperuste. Koska erityinen suunnitelmallisuus sisältyisi ehdotuksen mukaan törkeän ympäristön turmelemisen tunnusmerkistöön, yleisen suunnitelmallisuutta koskevan koventamisperusteen soveltaminen olisi törkeän ympäristön turmelemisen tapauksessa mahdollista vain, jos suunnitelmallisuus olisi poikkeuksellisen korostunutta ja perinpohjaista. Vaikka yleistä koventamisperustetta ei sovellettaisikaan, suunnitelmallisuuden aste olisi kuitenkin otettava huomioon rangaistusta mitattaessa niin sanottuna erityisenä mittaamisperusteena (ks. HE 44/2002 vp, s. 169/II ja 190/II).

Säännöksen *nykyinen 2 kohta* ehdotetaan poistettavaksi, koska kohdassa tarkoitettut tilanteet sisältyvät merkittävilta osin ehdotettuun erityistä suunnitelmallisuutta koskevaan ankaroittamisperusteeseen ja niitä koskevat myös rikoslain yleisen osan säännökset. Muutos on lähinnä teknisuonteinen, eikä tarkoituksena ole muuttaa rangaistussäännöksen asiallista soveltamisalaa. Tarkoituksena ei myöskään ole muuttaa käytäntöä, jossa ne tapaukset, joissa on menetelty vastoin viranomaisen määräystä tai kieltoa, arvioidaan muita ankarammin. Vastoin viranomaisen määräystä tai kieltoa toimiminen johtaisi asiallisesti yhtä ankaraan seuraamukseen kuin ennenkin.

Hallituksen esityksestä (94/1993 vp) ilmenee, että nykyinen ankaroittamisperuste on tarkoitettu koskemaan tilanteita, joissa ympäristöä turmellut henkilö viranomaisen puuttumisesta huolimatta jatkaa entiseen tapaan toimintaansa vastoin yksittäistapauksessa annettua, sitovaa viranomaisen määräystä tai kieltoa. Perustelujen mukaan säännöksessä tarkoitettuja määräyksiä ja kieltoja ei käytännössä yleensä anneta helposti eikä vähäpätöisissä asioissa.

Jos rikos tehdään aiemman ympäristön pilaamisen tai muun 1 §:ssä tarkoitetun menettelyn johdosta saadusta määräyksestä tai kiellosta huolimatta, voitaisiin sitä usein pitää erityisen suunnitelmallisena. Rikoksen tekeminen on tällöin aina harkittua, ja siihen liittyy yleensä esimerkiksi toiminnan laajuuden vuoksi muutenkin suunnitelmallisuutta (esimerkiksi laajoja valmisteluja tai täytäntöönpanotoimia). Toimiminen määräyksen tai kiellon vastaisesti otetaan huomioon myös törkeyden kokonaisarvostelussa.

Toimiminen määräyksen tai kiellon vastaisesti vaikuttaa lisäksi sekä ympäristön turmelemisesta että törkeästä ympäristön turmelemisesta määrättävään rangaistukseen. Rikoksen tekeminen nykyisessä 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla merkitsee korkeaa syyksiluettavuuden astetta, joka tulee rikoslain 6 luvun 4 §:n mukaisesti ottaa huomioon rangaistuksen määräämisessä. Rikoslain yleisiä oppeja koskevan hallituksen esityksen (44/2002 vp) mukaan mitä paremmin

tekijä on selvillä tekoon liittyvistä ja rangaistavuuteen vaikuttavista olosuhteista, sitä selvemmin tekijä osoittaa piittaamattomuutta muiden suojatuista eduista. Myös rikoslain 6 luvun 5 §:n 5 kohdassa tarkoitettu koventamisperuste voi tietyin, säännöksestä ilmenevin edellytyksin tulla sovellettavaksi.

Säännöksen 2 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi kielellinen korjaus.

4 §. *Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen.* Säännöksen 2 kohdan sisältämä viittaus 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohtaan korjattaisiin 1 §:ään tehtävien muutosten johdosta osoittamaan 1 §:n 1 momentin 2—6 kohtaan. Tarkoituksena ei ole tehdä säännökseen asiallisia muutoksia, vaan kysymyksessä on tekninen korjaus.

5 a §. *Törkeä luonnonsuojelurikos.* Lukuun ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 a § törkeästä luonnonsuojelurikoksesta. Pykälässä lueteltaisiin törkeää tekemuotoa koskevan säännöksen soveltamisen perusteet, joiden luettelo olisi rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun tavan mukaan tyhjentävä. Rikos voi täyttää useamman pykälässä ehdotetun törkeän luonnonsuojelurikoksen kvalifioimisperusteen. Tämä voitaisiin ottaa huomioon rikoksen kokonaisarvostelussa ja rangaistuksen mittaamisessa. Rikoksen olisi lisäksi oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä.

Törkeästä luonnonsuojelurikoksesta tuomittaisiin *pykälän 1 kohdan* mukaan, jos rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus.

Säännöksellä suojattaisiin luonnon monimuotoisuuden ylläpitämistä. Vakava vaara eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle merkitsisi samalla vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle. Luonnonsuojelulain 1 §:n 1 kohdan mukaan lain tavoitteena on muun muassa luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen. Luonnon monimuotoisuuden osalta lain esitöissä (HE 79/1996 vp) viitataan biologista monimuotoisuutta koskevaan yleissopimukseen (Rio de Janeiron yleissopimus, SopS 78/1994), jonka 2 artiklassa biologisella monimuotoisuudella tarkoitetaan "kaikkiin, kuten manner-, meri- tai muuhun vesiperäiseen ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta; tähän lasketaan myös lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemien monimuotoisuus". Käsite 'ekosysteemi' sisältää myös luonnon elottoman osan.

Säilymisellä tarkoitettaisiin suojelun kohteiden säästymistä häviämiseltä, tuhoutumiselta, turomiselta ja sukupuuttoon kuolemiselta. Tämän lisäksi säilymisellä tarkoitettaisiin sitä, etteivät eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymis- ja suojelumahdollisuudet merkittävästi heikkene teon seurauksena. Luonnonsuojelulain 5 §:n mukaan lain tavoitteiden saavuttamiseksi luonnonsuojelussa on tähdättävä maamme luontotyyppien ja luonnonvaraisten eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen. Luontotyyppien suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppien säilymisen ja sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä sekä luontotyyppille luonteenomaisten eliölajien suojelutaso on suotuisa. Eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa ympäristöissään. Teko, joka vakavasti vaarantaa lajin tai luontotyyppien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai ylläpitämisen, saattaa siten aiheuttaa vakavaa vaaraa myös lajin tai luontotyyppien säilymiselle.

Eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ja siten luonnon monimuotoisuudelle aiheutuneen vaaran tai vahingon suuruutta olisi arvioitava kokonaisuute-

na. Rikoksen kohteena olevan eliölajin erityisen harvinaisuuden tai uhanalaisuuden sekä vaaran tai vahingon pitkäaikaisuuden ja sen laajuuden yhteen nivoutuminen on säännöksessä tuotu esiin ottamalla nämä tekijät perusteiksi, joiden mukaan vaaran tai vahingon vakavuutta arvioidaan.

Esimerkiksi kestoltaan lyhyen vaarantumisen tai vahingon tulisi siten olla ulottuvuudeltaan laajempi kuin pitempiaikaisen, jotta ehdotettua 5 a §:n 1 momentin 1 kohtaa voitaisiin soveltaa. Vahingon kesto-aika on siis vakavuuden yksi osatekijä. Vastaavasti harvinaiseen, erityisesti suojeltavaan lajiin kohdistunut rikos ei välttämättä täyttäisi törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistöä, jos rikos ei pitkäaikaisesti vaarantaisi lajin säilymistä.

Rikoksen kohteena olevalla eliölajilla tarkoitettaisiin muun muassa 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua hävitettyä tai turmeltua eläintä, kasvia tai muuta luontoon kuuluvaa kohdetta sekä 2 tai 3 kohdissa tarkoitettua kohdetta. Luonnonsuojelulain 47 §:ssä tarkoitettujen esiintymispaikkojen, 49 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen sekä 39 §:n 2 momentissa tarkoitettujen pesäpuiden osalta kohteena olevalla eliölajilla tarkoitettaisiin sitä eliölajia, joiden suojelemiseksi mainitut paikat on suojeltu tai rauhoitettu.

Rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus viittaisi muun muassa lajin yleisyyteen tai kannan kokoon, suojelutarpeeseen, kannan uusiutumiskykyyn ja lajin häviämisiin. Säännöksessä edellytettäisiin erityistä harvinaisuutta tai erityistä uhanalaisuutta, pelkästään rikoksen kohdistuminen uhanalaiseksi todettuun lajiin ei olisi yleensä riittävä, jollei teko esimerkiksi kohdistu useisiin yksilöihin tai jollei lajin uhanalaisuusluokitus nouse teon seurauksena.

Kysymykseen tulevia lajeja olisivat esimerkiksi luonnonsuojelulain 46 §:ssä ja luonnonsuojeluasetuksen 21 §:ssä tarkoitettut uhanalaiset lajit, lain 47 §:n 1 momentissa ja asetuksen 22 §:ssä tarkoitettut erityisesti suojeltavat lajit sekä luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettut eläinlajit ja liitteessä IV (b) tarkoitettut kasvilajit, joihin viitataan luonnonsuojelulain 49 §:ssä. Erityisesti suojeltavia lajeja ovat muun muassa saimaannorppa, maakotka, merikotka, kiljuhanhi, muuttohaukka ja valkoselkätikka, luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuja lajeja muun muassa ripsisiippa, isoapollo ja vuolejokisimpukka sekä liitteessä IV (b) tarkoitettuja lajeja muun muassa hämeenkylmänkukka. Selvyyden vuoksi voidaan todeta, että uhanalaisuudella tai lajin erityisellä suojelulla ei sinänsä ole välitöntä oikeusvaikutusta. Jotta vastuu luonnonsuojelurikoksesta voi perustunnusmerkistön mukaan tulla kysymykseen, on lajin oltava lisäksi suojeltu tai rauhoitettu.

CITES-asetuksen liitteessä A ja B tarkoitettuihin lajeihin sovellettaisiin yleensä muuta kuin 1 kohdassa tarkoitettua kvalifiointiperustetta, koska mainittuja lajeja koskevan perustunnusmerkistön 5 §:n 1 momentin 3 kohdan tekotavat (maahantuonti, vienti, siirto, ostaminen, ostamaan tarjoutuminen, kaupallisiin tarkoituksiin hankkiminen, esitteleminen julkisessa kaupallisessa tarkoituksessa, käyttäminen taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myynti, hallussapito myyntitarkoituksessa, tarjoaminen tai kuljettaminen myytäväksi) eivät yleensä aiheuta tässä tunnusmerkistössä tarkoitettua vakavaa vaaraa eliölajin säilymiselle. Vastuu törkeästä luonnonsuojelurikoksesta voisi näissä tapauksissa perustua ensisijaisesti huomattavan taloudellisen hyödyn tavoitteluun (2 k) tai rikoksen erityiseen suunnitelmallisuuteen (3 k).

Arvioitaessa säilymiselle aiheutunutta vaaraa olisi otettava huomioon kohteena olevien eliöiden määrä ja sen suhde lajin yleisyyteen, kannan kokoon ja kannan uusiutumiskykyyn. Ehdotettu soveltamisperuste koskisi käytännössä tapauksia, joissa luonnonsuojelurikos kohdistuu lukuisiin yksilöihin tai suureen joukkoon eri lajeja. Mitä suuremman riskin teko aiheuttaa siitä, että kohteena oleva laji tai esimerkiksi suojeltava luontotyyppi häviää teon seurauksena

pitkällä aikavälillä tarkasteltuna kokonaan tai sen esiintymisalue olennaisesti supistuu, sitä suurempana säilymiselle aiheutunutta vaaraa tai vahinkoa olisi pidettävä. Yhteen yksilöön kohdistuva rikos täyttäisi perusteen yleensä vain silloin, jos yksilö muodostaisi olennaisen osan lajin koko kannasta. Vahinko olisi tällöin yleensä myös pitkäaikainen. Tunnusmerkistön voisi täyttää esimerkiksi sellaisen hitaasti lisääntyvään lajiin kuuluvan yksilön surmaaminen, jonka kanta on enintään muutamia satoja yksilöitä. Tunnusmerkistön voisi siten täyttää esimerkiksi yksittäisen saimaannorpan surmaaminen, edellyttäen kuitenkin että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Myös erittäin uhanalaisen jokihelmisimpukan yhdenkin esiintymispaikan tahallinen hävittäminen esimerkiksi ruoppaamalla tai rakentamalla voisi täyttää tunnusmerkistön.

Säilymiselle ja luonnon monimuotoisuudelle aiheutuneen vaaran tai vahingon arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös ympäristöministeriön luonnonsuojelulain 59 §:n nojalla vahvistamat ohjeelliset arvot rauhoitetuille eläimille ja kasveille lajinsa edustajina. Arvot on viimeksi vahvistettu ympäristöministeriön asetuksessa rauhoitettujen eläinten ja kasvien ohjeellisista arvioista (9/2002). Arvot heijastavat muun muassa lajin uusiutumiskykyä ja lajin vaate-liaisuutta esimerkiksi elinympäristön suhteen, lajin suojelutarvetta ja lajin kannan kokoa. Pie-nin vahvistettu arvo on nykyisin 17 euroa (esimerkiksi maamyyrä, pajulintu ja peippo), suurin 9 755 euroa (saimaannorppa). Saimaannorpan lisäksi suurehko arvo on määritetty esimerkiksi naalille ja merikotkalle (7 400 €), kiljukotkalle (6 728 €), kiljuhanhelle ja tunturihaukalle (6 391 €), vesikolle (5 382 €) ja kotkalle (4 877 €). Rauhoitetuille kasveille ja sammalille ei ole määritetty arvoa ennakolta, vaan asetuksen 11 §:n mukaan menettämisseuraamusta mää-rättäessä tulee niiden osalta pyytää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto. Jos rikoksen kohteena olevien eliöiden arvo lajiensa edustajina olisi erittäin suuri, viittaisi tämä yleensä siihen, että myös säännöksessä tarkoitettua vaaraa tai vahinkoa eliölajin säilymiselle olisi pidettävä (erityisen) vakavana.

Vaaran tai vahingon pitkäaikaisuudelle ei voida asettaa täsmällisiä ajallisia rajoja. Vaaran tai vahingon on kuitenkin oltava luonteeltaan sillä tavoin pysyvä, ettei kysymys ole vaikutuksil-taan pian ohimenevästä tapahtumasta. Pitkäaikaisuus viittaa useiden kuukausien tai jopa vuo-sien ajan jatkuviin taikka pysyviin vahinkoihin. Esimerkkejä pitkäaikaista vahinkoa aiheutta-vista toimista ovat metsänhakkuu, maa-ainesten ottaminen ja metsän polttaminen. Alueeseen kohdistuvan vahingon vakavuutta lisää se, että teolla hävitetään suojelualueen tärkeänä suoje-luperusteena olevan lajin yksilö tai yksilöitä taikka heikennetään luonnonsuojelualueen suoje-luperusteena olevan luontotyypin ominaispiirteitä.

Pitkäaikaisuuden käsite liittyisi alueiden lisäksi myös lajisuojeluun: jos teolla esimerkiksi hä-vitettäisiin jonkin lajin kanta pysyvästi kokonaan tietyltä alueelta taikka hyvin hitaasti leviä-vän lajin yksilö tai yksilöt yhdeltä sen harvoista esiintymispaikoista, olisi tämä otettava huo-mioon vahingon suuruutta arvioitaessa. Esimerkiksi jonkin eläin- tai kasvilajin tahallista hävit-tämistä kokonaan sukupuuttoon olisi lähtökohtaisesti pidettävä törkeänä luonnonsuojelurikok-sena. Pitkäaikaisuuden arvioinnissa olisi otettava huomioon paikalliset olosuhteet. Esimerkiksi Lapissa metsän uusiutuminen voi kestää pidempään kuin Etelä-Suomessa.

Vaaran tai vahingon laaja ulottuvuus koskisi ennen kaikkea suojeltavia tai rauhoitettuja aluei-ta. Eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle aiheutuvan vaa-ran laaja ulottuvuus tarkoittaisi sitä, että toiminta heikentäisi monimuotoisuutta esimerkiksi maantieteellisesti laajalla alueella tai kohdistuisi useisiin eliölajeihin. Kysymys on tällaisissa tapauksissa tavanomaista suuremmista vahingoista tai niiden vaarasta. Ulottuvuuden laajuutta arvioitaessa tarkasteltaisiin ennen kaikkea rikoksen kohteena olevan hävitetyn tai turmellun alueen pinta-alaa, ei esimerkiksi sen osuutta kohteena olevan suojelualueen kokonaispinta-alasta. Törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistön voisi täyttää esimerkiksi laajan

luonnonsuojelualueen keskeisten suojeluarvojen turmeleminen tai laajan vanhan metsän hakkaaminen esimerkiksi luonnonsuojelulaisissa tarkoitettussa luonnonpuistossa. Toisaalta pieneenkin alueeseen kohdistuva rikos voitaisiin katsoa törkeäksi, jos esimerkiksi kyseessä oleva luontotyyppi on hyvin harvinainen. Vahinko olisi tällöin luonteeltaan pitkäaikaista.

Vaaralla tarkoitetaan ehdotetussa säännöksessä konkreettista vaaraa. Tämä ilmenee säännöksessä käytetystä käsitteestä "*aiheutettu* vaara". Edellytyksenä on, että vahingon syntyminen on ollut jo lähellä. Tämä vaikuttaa myös teon vanhenemiseen. Törkeä luonnonsuojelurikos alkaisi rikoslain 8 luvun 2 §:n mukaisesti vanheta vasta siitä, kun tunnusmerkistössä edellytetty seuraus (tässä vahinko tai sen konkreettinen vaara) ilmenee.

Törkeästä luonnonsuojelurikoksesta tuomittaisiin *pykälän 2 kohdan* mukaan, jos luonnonsuojelurikoksella tavoiteltaisiin huomattavaa taloudellista hyötyä. Tarkoituksena on, että perustetta sovellettaisiin lähtökohtaisesti vastaavalla tavalla kuin törkeän ympäristön turmelemisen osalta. Säännöksen soveltamisen perusteita on kuvattu 2 §:n 1 momentin 2 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua voisi osoittaa esimerkiksi laittomasti ympäristöstään erotettujen, maahan tuotujen tai maasta vietyjen kohteiden korkea kaupallinen arvo tai valmiiksi järjestetyt myyntikanavat. Lisäksi teko tulisi arvioida myös kokonaisuudessaan törkeäksi.

Hyödyn arvioinnissa lähtökohtana olisi nettoperiaate, kuten rikoslain 10 luvussa tarkoitetuissa menettämisseuraamuksissakin. Menettämisseuraamusten tapaan kaikki rikoksesta aiheutuneet kustannukset eivät kuitenkaan välttämättä olisi vähennyskelpoisia. Taloudellinen hyöty voisi myös luonnonsuojelurikoksessa ilmetä syntyneenä säästönä tai kilpailuetuna. Esimerkiksi rauhoitetun kohteen hävittäminen voisi rakentamishankkeessa johtaa alhaisempiin kustannuksiin kuin rauhoitussäännösten noudattaminen.

Perusteen soveltaminen ei edellyttäisi, että tekijän tarkoituksena on hyödyn välitön realisointi, vaan taloudellinen hyöty voisi ilmetä myös esimerkiksi kiinteistön arvon nousuna. Rauhoitetun kohteen hävittäminen voi esimerkiksi mahdollistaa rakentamisen, jolloin kiinteistön arvo voi nousta merkittävästi rakennusoikeuden saamisen tai kasvun myötä. Hyödyn tulisi kuitenkin tällöinkin olla rahalla mitattavissa. Jos tekotapana on maahantuonti taikka suojellun tai rauhoitetun eläimen hävittäminen, taloudellisen hyödyn tavoittelu edellyttäisi kuitenkin yleensä tekijän tarkoitusta myydä tai muuten kaupallisesti hyödyntää rikoksen kohde. Arvokkaan tällaisen kohteen hyödyntäminen vain oman kotitalouden piirissä ei yleensä osoittaisi kvalifiointiperusteen edellyttämää huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelua, mutta teko voisi tällöin tulla arvioitavaksi *pykälän* muiden perusteiden nojalla.

Jos rikoksentekijällä olisi ollut mahdollisuus saada suojelun johdosta korvausta esimerkiksi luonnonsuojelulain 53 §:n nojalla, ei korvausta voitaisi taloudellista hyötyä arvioitaessa yleensä vähentää rikoksen johdosta saaduista tuloista, mikäli tunnusmerkistön täyttävään menettelyyn ei olisi korvausta maksettaessakaan saanut ryhtyä. Esimerkiksi jos metsää hakattaessa on tahallisesti hävitetty luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin perusteella rauhoitettu lajin lisääntymis- ja levähdyspaikka, ei puun myyntitulosta voida taloudellisen hyödyn huomattavuutta arvioitaessa vähentää korvausta, jonka tekijä olisi voinut saada merkityksellisen haitan johdosta 53 §:n 1 momentin nojalla, koska lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ei tällöinkään olisi saanut hävittää.

Huomattavaa taloudellista hyötyä saatetaan tavoitella esimerkiksi tuotaessa luvattomasti maahan kaupallisesti arvokkaita suojelukohteita tai pidettäessä niitä hallussa myyntitarkoituksessa. Peruste voisi tulla kysymykseen myös rakennus- tai vesirakennushankkeissa, puunkorjauksessa

taikka maa-ainesten oton yhteydessä, jos hankkeessa hävitetään tai turmellaan suojelukohde ja tästä aiheutuu huomattavaa taloudellista hyötyä.

Huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu voisi joissain tapauksissa olla kysymyksessä vasta pidemmän aikavälin toiminnassa. Teoilla olisi kuitenkin oltava ajallinen ja paikallinen yhteys, mikä arvioitaisiin rikosoikeuden vakiintuneita periaatteita noudattaen. Esimerkiksi usean suojellun kohteen erottaminen ympäristöstään usean viikon tai kuukauden aikana ja myyminen samalle taholle huomattavan taloudellisen hyödyn saamiseksi voitaisiin katsoa usean luonnonsuojelurikoksen sijasta yhdeksi törkeäksi luonnonsuojelurikokseksi.

Pykälän 3 kohdan mukaan teko voitaisiin arvioida törkeäksi luonnonsuojelurikokseksi, jos rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Erityistä suunnitelmallisuutta arvioitaisiin samoin perustein kuin törkeässä ympäristön turmelemisessa. Perusteen soveltamisen edellytyksiä on selostettu edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Soveltaminen edellyttäisi teolta tai valmisteluilta laajamittaisuutta, mutta toisaalta yhteenkin rauhoitettuun eläimeen kohdistunut rikos voisi olosuhteista riippuen olla erityisen suunnitelmallista.

Tekotavan erityistä suunnitelmallisuutta voisi osoittaa esimerkiksi kaupallisten jakelukanavien järjestäminen taikka muiden rikosten tekeminen toiminnan osana kuten väärennettyjen tai väärien asiakirjojen laatiminen. Myös menetteleminen vastoin nimenomaista yksittäistapausta koskevaa viranomaisen ohjetta tai määräystä saattaisi viitata erityiseen suunnitelmallisuuteen, jos rikosta olisi myös kokonaisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

Tunnusmerkistö sisältäisi myös rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutun törkeiden rikosten *kokonaisharkintalausekkeen*. Säännöksen soveltaminen edellyttäisi siten, että teko olisi yksittäisen perusteen lisäksi myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kvalifiointiperusteen käsillä olo saa aikaan eräänlaisen oletaman rikoksen törkeydestä. Pelkästään kvalifiointiperusteen täytyminen ei kuitenkaan riitä rikoksen katsomiseen kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Arvioinnissa on otettava kokonaisvaltaisesti huomioon niin kokonaistörkeyden puolesta kuin sitä vastaan puhuvia tekijöitä. (Ks. LaVM 4/2014 vp ja KKO 2013:57.)

Kvalifiointiperusteen ilmenemistapa saattaa ensinnäkin olla niin poikkeuksellisen vahingollinen tai vaarallinen, että se jo sellaisenaan antaa aiheen arvioida rikos myös kokonaisuutena arvostellen törkeäksi. Törkeäksi arviointi ei tällöin edellytä kvalifiointiperusteeseen liittymättömien teon törkeyttä osoittavien seikkojen toteamista. Mitä enemmän kvalifiointiperusteen soveltamisen raja ylitetään, sitä törkeämpänä rikosta on kokonaisarvostelussa pidettävä.

Kvalifiointiperusteen ilmenemismuodon lisäksi kokonaisarvostelussa voidaan kiinnittää huomiota muun muassa täytyneiden kvalifiointiperusteiden lukumäärään ja muiden kvalifiointiperusteiden ilmentämiin arviointiperusteisiin, vaikka nämä muut kvalifiointiperusteet eivät täytyisikään. Esimerkiksi rikoksen suunnitelmallisuus voitaisiin ottaa kokonaisarvostelussa huomioon, vaikka se ei täyttäisikään 3 kohdassa tarkoitetun kvalifiointiperusteen edellytyksiä. Periaatetta voidaan soveltaa myös silloin, kun alueeseen kohdistunut rikos kohdistuu alueen lisäksi myös suojeltuihin eliölajeihin. Vaikka rikos ei lajisuojelun osalta täyttäisikään 1 kohdan kvalifiointiperustetta, voidaan lajien harvinaisuus ja uhanalaisuus sekä niihin kohdistuneen vahingon ulottuvuus kuten yksilöiden lukumäärä ottaa huomioon törkeyden kokonaisarvostelussa ja rangaistuksen mittaamisessa.

Kokonaisarvostelussa voitaisiin kiinnittää huomiota myös rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttamiin, tahallisuuden asteeseen sekä rikoslain 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettuihin koventamisperusteisiin ja 6 §:ssä tarkoitettuihin lieventämisperusteisiin siltä osin kuin ne koskevat rikostekoa. Vaikka rangaistuksen määräämistä koskevissa säännöksissä tarkoite-

tut seikat olisi huomioitu kokonaisarvostelussa lieventävästi, olisi ne lisäksi otettava huomioon rangaistusta määrättäessä.

Aluesuojelun osalta voitaisiin rikoksen kokonaisarvostelussa ottaa huomioon myös kohteena olevan luonnonalueen suojelun tarve ja tarkoitus. Vaikka rikoksessa turmeltaisiin yksittäinen suojeltu luonnonalue, esimerkiksi kaatamalla oikeudettomasti metsää luonnonsuojelualueelta, ei rikosta olisi välttämättä pidettävä kokonaisuutena arvostellen törkeänä, jos teko ei kuitenkaan vaarantaisi esimerkiksi alueella esiintyvien luontotyyppien säilymistä eikä se kohdistuisi suojeltuihin eliölajeihin. Näin voisi olla lähinnä silloin, jos alue on suojeltu puhtaasti erityisen luonnonkauneutensa perusteella (luonnonsuojelulaki 10 § 2 mom. 4 kohta) eikä luontoarvojen sa vuoksi tai luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseksi (esimerkiksi 1, 2, 5 ja 6 kohta). Tällaisinkin rikosta voitaisiin kuitenkin pitää kokonaisarvostelussa törkeänä, jos rikoksella esimerkiksi tavoitellaan hyvin huomattavaa taloudellista hyötyä. Kokonaisarvostelussa voitaisiin ottaa lisäksi ankaroitavasti huomioon alueen kuulumisen luonnonsuojelulain 10 luvussa tarkoitettuun Natura 2000 -verkostoon.

Kokonaisarvostelussa lieventävänä seikkana voitaisiin pitää myös sitä, että tekoon olisi tosiasiassa voinut saada poikkeusluvan esimerkiksi luonnonsuojelulain 27 §:n, 28 §:n, 31 §:n, 48 §:n 2 momentin taikka 49 §:n 3 tai 4 momentin nojalla eikä rikos aiheuta 1 kohdassa tarkoitettua vaaraa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle.

On syytä huomata, että samaan tekoon saattavat törkeän luonnonsuojelurikoksen tunnusmerkistön lisäksi soveltua myös muut rikostunnusmerkistöt. Nämä tilanteet on ratkaistava tapauskohtaisesti yleisten *lainkonkurrenssia* koskevien periaatteiden mukaisesti.

Esimerkiksi luonnonsuojelun alueen hävittäminen polttamalla voi täyttää myös rikoslain 34 luvun 1 §:ssä tarkoitetun tuhotyön tai 3 §:ssä tarkoitetun törkeän tuhotyön tunnusmerkistön, muunlainen hävittäminen taas esimerkiksi 35 luvun 1—3 §:ssä tarkoitetun vahingontekorikoksen tunnusmerkistön. Koska luonnonsuojelurikoksia koskevilla säännöksillä ei suojella omaisuutta eikä henkeä tai terveyttä, tuomitaan näistä rikoksista erikseen. Luonnonsuojelurikosten suojelun kohde ei myöskään ole eläinten suojeleminen kärsimykseltä, joten jos suojellun eläimen surmaamiseen sisältyy tarpeettoman kärsimyksen aiheuttamista, voidaan teko luonnonsuojelurikoksen tai törkeän luonnonsuojelurikoksen lisäksi rangaista rikoslain 17 luvun 14 §:ssä tarkoitettuna eläinsuojelurikoksena tai 14 a §:ssä tarkoitettuna törkeänä eläinsuojelurikoksena.

Rangaistukseksi törkeästä luonnonsuojelurikoksesta ehdotetaan yleisperusteluista ilmenevillä perusteilla vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta vankeutta. Rangaistusasteikko vastaa törkeiden talousrikosten rangaistusasteikkoa.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin yrityksen rangaistavuudesta. Vaikka törkeä luonnonsuojelurikos olisi rangaistava myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä, vain tahallisen rikoksen yritys voi rikoslain 5 luvun 1 §:n mukaan olla rangaistava.

1.2 Luonnonsuojelulaki

58 §. Rangaistukset. Pykälän voimassa oleva 1 momentti sisältää viittaussäännöksen, jonka mukaan rangaistus vastoin luonnonsuojelulakia tehdystä ympäristön turmelemisesta tai luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—5 §:ssä. Säännös ehdotetaan muotoiltavaksi vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukaiseksi informatiiviseksi viittaukseksi ja siihen ehdotetaan lisättäväksi viittaus uuteen törkeää luonnonsuojelurikosta koskevaan 5 a §:ään. Ruotsinkieliseen versioon ehdotetaan tehtäväksi lisäksi kielellinen korjaus.

1.3 Laki valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta

4 §. Pykälän mukaan rangaistus vastoin valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annettua laki tehdystä luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 5 §:n 2 momentissa. Säännös ehdotetaan muotoiltavaksi vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukaiseksi informatiiviseksi viittaukseksi ja siihen ehdotetaan lisättäväksi viittaus uuteen 5 a §:ään. Ruotsinkieliseen versioon ehdotetaan tehtäväksi lisäksi kielellinen korjaus.

1.4 Laki Suomen talousvyöhykkeestä

11 §. *Ympäristörikokset talousvyöhykkeellä.* Pykälässä säädetään ympäristörikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisesta Suomen talousvyöhykkeellä. Talousvyöhykkeellä sovelletaan muun muassa rikoslain 48 a luvun 5 §:n säännöstä luonnonsuojelurikoksesta ja luonnonsuojelulain 58 §:n 2 momentin säännöstä luonnonsuojelurikkomuksesta. Säännökseen ehdotetaan tämän vuoksi lisättäväksi myös viittaus törkeää luonnonsuojelurikosta koskevaan rikoslain 48 luvun 5 a §:ään. Säännökseen lisättäisiin selvyyden vuoksi viittaus myös 4 §:ssä mainittuun lainsäädäntöön. Viittaus ympäristönsuojelulain 224 §:ään poistettaisiin tarpeettomana, koska pykälä ei sisällä rangaistussäännöstä vaan informatiivisen viittauksen.

1.5 Laki Metsähallituksen erävalvonnasta

9 §. *Haltuunotto.* Säännöksen 4 momentissa säädetään erätarkastajan oikeudesta ottaa haltuunsa rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikoksen tai luonnonsuojelulain 58 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline. Säännökseen ehdotetaan lisättäväksi viittaus myös törkeää luonnonsuojelurikosta koskevaan rikoslain 48 luvun 5 a §:ään.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaisuuteen voimaan selkeänä ja havainnollisena ajankohtana, esimerkiksi 1 päivänä tammikuuta 2016.

Voimaantulon osalta noudatetaan rikoslain 3 luvun 2 §:n säännöksiä rikoslain ajallisesta soveltuvuudesta. Tämän vuoksi erillistä siirtymäsäännöstä ei tarvita.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Hallituksen esityksen (HE 309/1993 vp, hallitusmuodon 14 a §:n yksityiskohtaiset perustelut) mukaan säännöksellä pyritään korostamaan sitä, että luonnon ja muun ympäristön suojeluun liittyy myös sellaisia arvoja, jotka eivät ole palautettavissa ihmisyksilöiden oikeuksiksi. Tältä osin jokaisen velvollisuudet luontoa kohtaan voidaan ymmärtää joko luonnon itseisarvosta lähteviksi tai ilmaukseksi kaikille ihmisille jakamattomasti kuuluvasta oikeudesta. Säännöksessä tarkoitetun luonnon monimuotoisuuden osa-alueita ovat muun muassa eläin- ja kasvikunnan geneettinen rikkaus sekä kaikkien uusiutumattomien luonnonvarojen tehokas suojeleminen.

Perustuslain säännös on luonteeltaan lähinnä julistuksenomainen, ja se toteutuu muun lainsäädännön tuella ja välityksellä. Säännöksen 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä

HE 55/2015 vp

turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan säännös vaikuttaisi ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan.

Esityksessä tarkoitettut rangaistussäännökset ovat perustuslain 20 §:n säännöksen kannalta merkityksellisiä ja kasvattavat luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön suojaa. Muutokset eivät kuitenkaan laajenna rangaistavuuden alaa.

Laajemmat mahdollisuudet pakkokeinojen ja salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön (esimerkiksi televalvonta, sijaintitietojen hankkiminen, tukiasematietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu, tekninen katselu kotirauhan piirissä, epäillyn tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu) ovat merkityksellisiä muun muassa perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän suojan kannalta. Säännöksen 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu, ja 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Säännöksen 3 momentin mukaan lailla voidaan kuitenkin säätää rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Viestin tunnistamistietojen on puolestaan perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä katsottu jäävän luottamuksellisen viestin salaisuutta suojaavan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (ks. esim. PeVL 6/2012 vp, s. 3/II).

Esityksen kannalta merkityksellinen on myös perustuslain 8 §:n säännös rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta. Säännöksen ensimmäisen virkkeen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei ole laissa säädetty rangaistavaksi. Säädetty rikosoikeudellinen laillisuusperiaate sisältää lain täsmällisyyteen kohdistuvan erityisen vaatimuksen. Kunkin rikoksen tunnusmerkistö on ilmaistava laissa riittävällä täsmällisyydellä siten, että lain sanamuodon perusteella on ennakoitavissa, onko jokin teko tai laiminlyönti rangaistava (esim. PeVL 22/2001 vp, s. 3/I). Rikoslain 48 luvun 1 §:n täsmentäminen ja ehdotettu luonnonsuojelurikoksen törkeä tekomuoto täyttävät nämä vaatimukset.

Lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain 48 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1, 2 ja 4 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laeissa
600/2013 ja 557/2014, 2 § laissa 578/1995 ja 4 § laissa 112/2000, sekä
lisätään 48 lukuun uusi 5 a § seuraavasti:

48 luku

Ympäristörikoksista

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta vastoin

- a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia,
 - b) kemikaalilakia,
 - c) REACH-asetusta,
 - d) CLP-asetusta,
 - e) biosidiasetusta,
 - f) kasvinsuojeluaineasetusta,
 - g) a—f alakohdassa mainitun säädöksen tai ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettua säännöstä,
 - h) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,
 - i) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,
 - j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004,
 - k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,
 - l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä taikka
 - m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kieltoa,
- 3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa,
4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä vastoin
a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä taikka

b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006,

5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,

b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

c) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 tai

f) metallisen elohopean ja tiettyjen elohopeayhdisteiden ja -seosten viennin kieltämisestä sekä metallisen elohopean turvallisesta varastoinnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1102/2008 taikka

6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 4—6 kohdassa tarkoitetun tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitetulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin

1) maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999),

2) vesilakia (587/2011),

3) maa-ainelakia (555/1981),

4) Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntöä taikka

5) näiden nojalla annettua säännöstä, yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä taikka kaavaa tai lupaa

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä ympäristön turmelemisesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen sovelletaan vastaavasti, mitä 1 §:ssä säädetään yrityksestä.

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimattomuudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tai 3 momentissa tarkoitetulla tavalla taikka

2) rikkoo jätelakia tai ympäristönsuojelulakia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2—6 kohdassa tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava *tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

5 a §

Törkeä luonnonsuojelurikos

Jos luonnonsuojelurikoksessa

1) rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalaisuus taikka eliölajille, luonnonalueelle tai muulle luontoon kuuluvalla kohteella aiheutetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai laaja ulottuvuus,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä luonnonsuojelurikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

2.

Laki

luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 1 momentti seuraavasti:

58 §

Rangaistukset

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1—4 §:ssä, rangaistus luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 5 ja 5 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain (1112/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 700/1995, seuraavasti:

Rangaistus luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 5 §:n 2 momentissa ja 5 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

4.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 11 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 544/2014, seuraavasti:

11 §

Ympäristörikokset talousvyöhykkeellä

Rangaistus vastoin 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä mainittuja lakeja talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristön turmelemisesta, törkeästä ympäristön turmelemisesta, ympäristörikkomuksesta, tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta, luonnonsuojelurikoksesta ja törkeästä luonnonsuojelurikoksesta tuomitaan rikoslain 48 luvun 1—5 tai 5 a §:n mukaan. Tässä momentissa tarkoitettuihin rikoksiin sovelletaan, mitä rikoslaissa säädetään oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristönsuojelulain rikkomisesta tuomitaan ympäristönsuojelulain 225 §:n mukaan, rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä jätelain rikkomisesta jätelain 147 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luonnonsuojelurikoksesta luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 2 momentin mukaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 9 §:n 4 momentti seuraavasti:

9 §

Haltuunotto

Erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikoksen tai 5 a §:ssä tarkoitetun törkeän luonnonsuojelurikoksen taikka luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline siten kuin luonnonsuojelulaissa haltuunotosta säädetään. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa haltuun rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain nojalla on tuomittava valtiolle menetetyksi. Haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline on ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua haltuun ottamisesta, luovutettava poliisille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

1.

Laki

rikoslain 48 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 48 luvun 1, 2 ja 4 §, sellaisina kuin ne ovat, 1 § laeissa 600/2013 ja 557/2014, 2 § laissa 578/1995 ja 4 § laissa 112/2000, sekä lisätään 48 lukuun uusi 5 a § seuraavasti:

48 luku

Ympäristörikoksista

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Ympäristön turmeleminen

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain,

kemikaalilain,
REACH-asetuksen,
CLP-asetuksen,
biosidiasetuksen,

kasvinsuojeluaineasetuksen *taikka* näiden tai ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annetun säännöksen *vastaisesti taikka*

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista lain tai sen nojalla annetun säännöksen taikka yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti taikka ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti,

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta, seosta, tuotetta tai esinettä taikka käyttää laitetta *vastoin*

a) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta *annettua lakia,*

b) kemikaalilakia,
c) REACH-asetusta,
d) CLP-asetusta,
e) biosidiasetusta,

f) kasvinsuojeluaineasetusta,
g) *a–f alakohdassa mainitun säädöksen tai ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettua säännöstä,*

Voimassa oleva laki

otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009,

tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 842/2006,

pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 850/2004 tai

pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklan *vastaisesti taikka*

jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainitun säännöksen,

jätelain nojalla annetun säännöksen, yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon *vastaisesti taikka*

laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa tai

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä

jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai

jätteiden siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1013/2006

vastaisesti taikka

tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta *taikka*

vastoin otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 tai

metallisen elohopean ja tiettyjen elohopeayhdisteiden ja -seosten viennin kieltämisestä sekä metallisen elohopean turvallisesta varastoinnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1102/2008 taikka

Ehdotus

h) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

i) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

j) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004,

k) pesuaineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2004 3, 4 tai 4 a artiklaa,

l) jätelain (646/2011) 147 §:n 2 momentissa mainittua säännöstä *taikka*

m) jätelain nojalla annettua säännöstä, yksittäistapausta koskevaa määräystä tai kielltoa,

3) laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa,

4) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä *vastoin*

a) jätelakia, sen nojalla annettua säännöstä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä *taikka*

b) jätteiden siirrosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006,

5) tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin

a) ympäristönsuojelulain nojalla annettua asetusta,

b) otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1005/2009,

c) tietyistä fluoratuista kasvihuonekaasuista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 842/2006,

d) vaarallisten kemikaalien viennistä ja tuonnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 649/2012,

e) pysyvistä orgaanisista yhdisteistä sekä direktiivin 79/117/ETY muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 850/2004 tai

f) metallisen elohopean ja tiettyjen elohopeayhdisteiden ja -seosten viennin kieltämisestä sekä metallisen elohopean turvallisesta varastoinnista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1102/2008 taikka

Voimassa oleva laki

vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin

maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999),

vesilain (587/2011) tai

maa-aineslain (555/1981) säännöksiä tai

Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntöä taikka

näiden nojalla annettuja säännöksiä, yleisiä tai yksittäistapausta koskevia määräyksiä taikka kaavaa tai lupaa

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat *taikka*

2) rikos tehdään 1 §:ssä tarkoitettun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellosta huolimatta

Ehdotus

6) vie maasta muuntogeenisiä organismeja, niitä sisältäviä elintarvikkeita tai rehuja vastoin muuntogeenisten organismien valtioiden rajat ylittävistä siirroista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1946/2003

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 4–6 kohdassa tarkoitettun tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Ympäristön turmelemisesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta ryhtyy muuten kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muuttamaan ympäristöä vastoin

1) maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999),

2) vesilakia (587/2011),

3) maa-aineslakia (555/1981),

4) Saimaan ja Vuoksen juoksutussääntöä taikka

5) näiden nojalla annettua säännöstä, yleistä tai yksittäistapausta koskevaa määräystä taikka kaavaa tai lupaa

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavuudeltaan ympäristön pilaantumiseen rinnastettavaa muuttumista.

2 §

Törkeä ympäristön turmeleminen

Jos ympäristön turmelemisessa

1) ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä taikka

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti

Voimassa oleva laki

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostel-
len törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *tör-
keästä ympäristön turmelemisesta* vankeu-
teen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enin-
tään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen on vastaavasti sovellettava, mi-
tä 1 §:ssä on yrityksestä säädetty.

Ehdotus

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostel-
len törkeä, rikoksenteijä on tuomittava *tör-
keästä ympäristön turmelemisesta* vankeu-
teen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enin-
tään kuudeksi vuodeksi.

Yritykseen *sovelletaan vastaavasti*, mitä
1 §:ssä *säädetään yrityksestä*.

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimatto-
muudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1
kohdassa tai 3 momentissa tarkoitetulla taval-
la taikka

2) rikkoo jätelakia tai ympäristönsuojelula-
kia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai
määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdas-
sa tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle ai-
heutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara
on erityisen suuri ottaen huomioon aiheute-
tun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus,
laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava
*tuottamuksellisesta ympäristön turmelemises-
ta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi
vuodeksi.

(uusi)

4 §

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Joka muusta kuin törkeästä huolimatto-
muudesta

1) puuttuu ympäristöön 1 §:n 1 momentin 1
kohdassa tai 3 momentissa tarkoitetulla taval-
la taikka

2) rikkoo jätelakia tai ympäristönsuojelula-
kia tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai
määräyksiä 1 §:n 1 momentin 2—6 kohdassa
tarkoitetulla tavalla

siten, että ympäristölle tai terveydelle ai-
heutettu vahinko tai tällaisen vahingon vaara
on erityisen suuri ottaen huomioon aiheute-
tun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus,
laaja ulottuvuus ja muut seikat, on tuomittava
*tuottamuksellisesta ympäristön turmelemises-
ta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi
vuodeksi.

5 a §

Törkeä luonnonsuojelurikos

Jos luonnonsuojelurikoksessa

1) rikoksella aiheutetaan vakavaa vaaraa
tai vahinkoa eliölajin, luonnonalueen tai
muun luontoon kuuluvan kohteen säilymiselle
ottaen huomioon rikoksen kohteena olevan
eliölajin erityinen harvinaisuus tai uhanalai-
suus taikka eliölajille, luonnonalueelle tai
muulle luontoon kuuluvalla kohteella aiheu-
tetun vaaran tai vahingon pitkäaikaisuus tai
laaja ulottuvuus,

2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista
hyötyä tai

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmalli-
sesti

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostel-

HE 55/2015 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*len törkeä, rikoksentekijä on tuomittava **törkeästä luonnonsuojelurikoksesta** vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.*

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

2.

Laki

luonnonsuojelulain 58 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

58 §

58 §

Rangaistukset

Rangaistukset

Rangaistus vastoin tätä lakia tehdystä ympäristön turmelemisesta tai luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 1—5 §:ssä.

Rangaistus ympäristön turmelemisesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 1—4 §:ssä, rangaistus luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 5 ja 5 a §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki

valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valaiden ja arktisten hylkeiden suojelusta annetun lain (1112/1982) 4 §, sellaisena kuin se on laissa 700/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §
Rangaistus *vastoin tätä lakia tehdystä* luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 5 §:n 2 momentissa.

4 §
Rangaistus luonnonsuojelurikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 48 luvun 5 §:n 2 momentissa *ja 5 a §:ssä*.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

4.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 11 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 544/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Ympäristörikokset talousvyöhykkeellä

Ympäristörikokset talousvyöhykkeellä

Rangaistus vastoin 3 §:n 1 momentissa mainittuja lakeja talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristön turmelemisesta, törkeästä ympäristön turmelemisesta, ympäristörikkomuksesta, tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta ja luonnonsuojelurikkomuksesta tuomitaan rikoslain 48 luvun 1–5 §:n mukaan. Tässä momentissa tarkoitettuihin rikoksiin sovelletaan, mitä rikoslaissa säädetään oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristönsuojelulain rikkomisesta tuomitaan ympäristönsuojelulain 224 ja 225 §:n mukaan, rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä jätelain rikkomisesta jätelain 147 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luonnonsuojelurikkomuksesta luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 2 momentin mukaan.

Rangaistus vastoin 3 §:n 1 momentissa tai 4 §:ssä mainittuja lakeja talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristön turmelemisesta, törkeästä ympäristön turmelemisesta, ympäristörikkomuksesta, tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta, luonnonsuojelurikkomuksesta ja törkeästä luonnonsuojelurikkomuksesta tuomitaan rikoslain 48 luvun 1–5 tai 5 a §:n mukaan. Tässä momentissa tarkoitettuihin rikoksiin sovelletaan, mitä rikoslaissa säädetään oikeushenkilön rangaistusvastuusta.

Rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä ympäristönsuojelulain rikkomisesta tuomitaan ympäristönsuojelulain 225 §:n mukaan, rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä jätelain rikkomisesta jätelain 147 §:n mukaan ja rangaistus talousvyöhykkeellä tehdystä luonnonsuojelurikkomuksesta luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:n 2 momentin mukaan.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
—

5.

Laki

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) 9 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Haltuunotto

Haltuunotto

Erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikoksen tai luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline siten kuin luonnonsuojelulaissa haltuunotosta säädetään. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa haltuun rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain nojalla on tuomittava valtiolle menetetyksi. Haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline on ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua haltuun ottamisesta, luovutettava poliisille.

Erätarkastajalla on oikeus ottaa haltuun rikoslain 48 luvun 5 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikoksen tai 5 a §:ssä tarkoitetun törkeän luonnonsuojelurikoksen taikka luonnonsuojelulain (1096/1996) 58 §:ssä tarkoitetun luonnonsuojelurikkomuksen kohde ja sen tekemisessä käytetty väline siten kuin luonnonsuojelulaissa haltuunotosta säädetään. Erätarkastajalla on lisäksi oikeus ottaa haltuun rikoksen kohde, joka luonnonsuojelulain nojalla on tuomittava valtiolle menetetyksi. Haltuun otettu rikoksen kohde saalista lukuun ottamatta ja rikoksentekoväline on ilman aiheetonta viivytystä, kuitenkin viimeistään seitsemän vuorokauden kuluttua haltuun ottamisesta, luovutettava poliisille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .